

KIBRIS'TA ÇÖZÜM MÜ? KALICI BARIŞ MI?

Tugay ULUÇEVİK

Blog No: 4
09.01.2017

Giriş

Kıbrıs sorununa kalıcı çözüm şekli bulma arayışı merhum Rauf Denktaş ile Glafkos Klerides arasında BMGS'nin Özel Temsilcisi Osorio Tafall'ın da katılımıyla 3 Haziran 1968 günü Beyrut'ta yapılan ilk görüşmeyle başladı. Bu arayış 48. yılını tamamlayalı altı ay oldu. Henüz çözüme ulaşamadı.

Günümüzde müzakereler Mustafa Akıncı ile Nicos Anastasiadis arasında yürütülmektedir. İki lider, 15 Mayıs 2015 tarihinde başlattıkları görüşmelerde, anlaşmaya ulaşmak için 2016 yılı sonunu hedef tarih olarak aldılar. Hedefi tutturamadılar.

Başroldeki Uluslararası Aktörler

Uluslararası diplomasinin önde gelen aktörleri 2016 sonundan önce çözüm hedefiyle müzakere sürecine destek vermişlerdir. Destek faaliyetleri sürmektedir. Başroldeki aktörler ABD, AB ve İngiltere'dir.

Bu aktörler Orta Doğu'yu yeniden şekillendirilme, düzenleme ve kontrolleri altında tutma tasavvur ve plânlarında Kıbrıs adasının da stratejik yerinin bulunduğunun farkındadırlar. Günümüzde Suriye'nin yeniden şekillendirilmesi yapılırken, Türkiye'nin güney hudutlarına bitişik olarak Suriye'nin kuzeyinden uzanan bir toprak şeridiyle veya koridoruyla ülkemizi kuşatan ve Akdeniz'e de çıkışı olan bir Kürt Devleti'nin meydana getirilmesi maksadıyla uluslararası bir tezgâh esasen faaliyet halindedir. Bu tezgâhın emperyalist çıkarlara uygun sonuçlar vermesi için Kıbrıs adasının Türkiye'nin fiilî etki alanının dışına çıkarılması ve özellikle Ada'nın Karpaz uzantısının Türklerin kontrolünden arındırılması fevkalâde önem taşımaktadır.

ABD ve İngiltere

Kıbrıs Adası, İkinci Dünya Savaşından sonra da soğuk savaş şartlarında Batı ile Doğu blokları arasında nüfuz mücadelesinin odak noktalarından birini teşkil etmiştir. ABD ve İngiltere, Adanın genel olarak NATOnun, özel olarak kendi nüfuz alanları içinde kalmasını sağlayacak politikalar uygulamışlardır. 1960 Antlaşmalar sistemi bu politikaların ürünü olmuştur. Kıbrıs 3 NATO üyesi Devletin fiilî ve hukukî etkisi ve sorumluluğu altına alınmıştır. Ayrıca, İngiltere Adada kendi egemenliği altındaki 2 üsse sahip kılınmıştır. ABD ve İngiltere Türkiye ile Yunanistan arasındaki Kıbrıs konusundaki ihtilâfa, hem kendi öz çıkarlarının korunması, hem de NATO'nun tesanüt içinde devamının sağlanması arzu ve düşüncesiyle yaklaşmışlardır.

Bununla beraber, son on yılda Türkiyenin Batı oryantasyonunda kendisini gösteren dalgalanmalar, zikzaklar ve bazı sapmalar sebebiyle, ABDnin ve İngilterenin, Türkiyenin Kıbrısta sahip olduğu fiilî ve etkin garantiye dayalı statüyü, Batının Kıbrıs ile ilgili çıkarlarının korunmasında eskisi kadar yeterli bir güvence olarak görmüyor ve hattâ bunu sakıncalı buluyor olmaları da ihtimal dışı değildir. Bu yüzden de, Adanın - egemen İngiliz üsleri hariç - tamamının ABne katılmış olacağı bir çözüm şekli yönünde aceleci davranıyor olmaları da hatıra gelmektedir. İngiltere'nin AB'den ayrılma kararı almış olması bu düşüncüyü temelsiz kılmaz. Zira İngiltere NATO üyesidir ve Kıbrıs'ta kendi egemenliği altında sahip olduğu iki askerî üssü AB'ne üye olurken esasen AB'nin egemenlik alanının dışında tutmuştur. İngiltere'nin Kıbrıs konusundaki politikasını şekillendiren temel faktör Ada'daki iki egemen üstür. İngiltere'nin Kıbrıs sorunuyla olan aktif ilgisi bu üslerin Ada'da kalmasının sağlamak içindir. İngiltere Kıbrıs ve Doğu Akdeniz'deki çıkarlarını ABD ile arasındaki kopmaz tarihî bağları ve NATO ittifakı içindeki ortak çıkarları kullanarak korumaktadır. ABD, İngiltere'nin Kıbrıs'a yönelik politikalarının etkili ve güvenilir uygulayıcısı; çoğu zamanda sözcüsü durumundadır.

ABD Kıbrıs sorununun kendisinin ve İngiltere'nin Ada ile ilgili stratejik çıkarlarına uygun düşecek bir siyasî çözüme kavuşması için çaba sarfetmektedir. Gereken zamanlarda özellikle KKTC'nin iç siyasetinde işlerine gelen siyasî güçlere çeşitli yöntemlerle destek vermekten geri kalmamaktadır. ABD Annan Plânı döneminde Rauf Denktaş'a muhalif olan güçleri desteklemiştir.

ABD, bilindiği üzere, Yunan, Ermeni, Yahudi gibi etnik lobilerin siyaset hayatında dinamik ve etkili rol oynadığı bir ülkedir. ABD'de, siyasetçiler ve bilhassa demokratlar, Yunan

lobisine yaranma ihtiyacı içinde tavır takınabilmektedir. Bu olgu ABD'nin Kıbrıs politikasını uygularken takındığı tutumların şekillenmesinde etkili olmaktadır. Kıbrıs müzakere sürecinin 49 yıllık mazisine göz attığımız zaman ABD'nin Kıbrıs konusuna olan ilgisinin seçim dönemleri yaklaşırken arttığını; ülkesindeki Rum-Yunan lobisine Türkiye'ye baskı yapıyor görüntüsü veren diplomatik girişimlerinin yoğunlaştığını görürüz.

İçinde bulunduğumuz Kıbrıs müzakere süreci döneminde de bu böyle olmuştur. ABD Başkan Yardımcısı Biden'ın Kıbrıs konusuna gösterdiği ilgi ve müzakere sürecinin son yıllarında Ada'ya da giderek bizzat gerçekleştirdiği girişimler esas itibariyle bu saiklarla olmuştur.

Müzakere sürecinin çerçevesini çizen ve açık farkla Kıbrıs Rum tarafının pozisyonlarını uygun olan 11 Şubat 2014 tarihli Eroğlu - Anastasiadis Ortak Bildirisi ABD'nin ve Türkiye'nin ortak girişimleri ve özellikle Sayın Derviş Eroğlu'na yöneltilen baskılar sonucunda şekillenmiş ve gerçekleşmiştir. Anılan Ortak Bildiri hakkındaki değerlendirmemi zamanında kamuoyu ile paylaşmış bulunuyorum.[i]

Rusya Federasyonu

Rusya Federasyon da kendisinin sıcak denizlerde de var olma tarihsel emellerini ve stratejik çıkarlarını gözeterek Kıbrıs adasına ilişkin gelişmeleri yakından fakat derinden izlemektedir.

Kıbrıs adasının güneyi, Rusya'nın Doğu Akdeniz'deki varlığının temel ayaklarından biridir. Bu ayağı hareketli kılan vasıta Rusya'nın komünist AKEL partisi ile olan Sovyetler Birliği döneminden kalma siyasî bağları ve ilişkileridir. AB üyesi olmasına rağmen GKRY'nin Rusya ile olan ticarî ve ekonomik ilişkileri güçlüdür. Güney Kıbrıs Rusya için kara para aklama merkezi olmuştur. Rusya'nın Kıbrıs'ın güneyinde deniz ve hava üs kolaylıkları elde etme isteği sürekli olarak gündeme gelmektedir.

Rusya, Sovyetler Birliği döneminde belirlenmiş ilkeler temelinde ve çerçevede zaman zaman Kıbrıs müzakere sürecine destek veren açıklamalar yapmaktadır. Rusya, AKEL partisi ile olan yakın ilişkilerini ve BM Güvenlik Konseyi'nin daimî üyesi olarak sahip olduğu yetkiyi ve diplomasi manivelalarını kullanarak Kıbrıs konusundaki gelişmeleri etkileme imkânına sahiptir. Kyprianou'nun 1985 ve 1986'da BMGS Pérez de Cuéllar'ın sunduğu çözüm belgelerini; 2004'de Rum halkının ANNAN Plânı'nı referandumda reddetmiş olmalarında SB/Rusya'nın AKEL ile olan tarihî bağlarının ve işbirliğinin ağırlıklı etkisi olmuştur. Rusya'nın bu politikası Türkiye ile olan ilişkilerinin içeriği ve niteliğine göre değişkenlik göstermemektedir.

Çin ve Fransa

Çin ve Fransa da BM Güvenlik Konseyi'nin daimî üyeleri olarak Kıbrıs konusunda kendi çıkarlarına uygun gelen tutumlar izleme imkânına sahiptirler.

Avrupa Birliği

AB, BMGS'nin iyi niyet görevi çerçevesinde ve gözetiminde cereyan eden müzakere sürecini kendi üyeleri olan Yunanistan ve GKRY yanlısı tutumlarla âdeta kolları arasına

almış durumdadır. AB çeşitli fonlarını kullanarak Ada'da iki halkı çözüm için yönlendirme etkinliklerinde bulunmaktadır.

BMGS Ocak 2016'daki devrevî Raporunda "müzakere eden tarafların AB'nin barış sürecinde daha güçlü bir rol oynaması hususunda mutabakat halinde bulunmalarının Kıbrıs müzakere sürecinin şimdiki döneminin en göze çarpan vasfını oluşturduğunu" ifade etmiştir.

AB çözüm süreci boyunca çeşitli inceleme ve araştırma projelerine finansman sağlamaktadır. Desteklenen projelerin genellikle Kıbrıs'taki iki halk arasında çözüm isteğinin yaygın olduğu havasını yayma; Türklerin ve Rumların güvenlik ihtiyaçlarının eşit boyutlarda olduğunu kanıtlama; Rumların güvenlikle ilgili endişelerinin garanti sisteminden, Türk ordusundan ve Türkiye'nin Kıbrıs'ın içişlerine müdahalesinden kaynakladığını ön plâna çıkarma gibi amaçlara yönelik olduğu görülmektedir.

AB çözüm şeklinin uygulanabilmesi için çeşitli alanlarda gerekli olacak finansman ve teknik yardımlar hakkında da vaatlerde bulunmaktadır. Çözümle birlikte AB'ne katılmış olacak Kıbrıslı Türklerin yaşam standartlarının yükseleceğine dair AB'nin kullandığı söylemlerin de Kıbrıs Türk halkının bir an evvel çözüme kavuşma hevesini arttırmaya yönelik olduğu bellidir. Akıncı'nın çözüm halinde Kıbrıs Türk halkının uluslararası plânda hak ettiği yeri bulacağına dair söylemlerinde AB'nin etkisi sanırım yok değildir.

Denilebilir ki, AB son yıllarda Kıbrıs müzakere sürecindeki etkisi ve çözüme yönlendirici rolü itibarıyla BMGS'nin bir hayli önüne geçmiştir.

Gerçek odur ki Türkiye ve AB Kıbrıs konusunda menfaat çatışması içinde bulunan iki güçtür. Türkiye'nin de AB'ne tam üye olmasına değin bu gerçek değişmeyecektir.

BMGS'nin Değerlendirmesi

BMGS Ban Ki-Moon ve Kıbrıs Özel Danışmanı Eide, Akıncı'nın ve Anastasiadis'in müzakere sürecinde gündemdeki konularda çözüme yönelik özlü ve somut ilerlemeler kaydettiklerini; müzakere sürecinin son safhasına doğru nihai adımları cesaretle ve kararlılıkla atmakta olduklarını çeşitli vesilelerle beyan etmişlerdir. Hattâ BMGS, geçen 19 Eylül'de iki liderin görüşmelerde, "müzakere sürecinin tarihinde bu vakte kadar eşî görülmemiş ölçüde ilerleme sağladıklarını" öne sürmüştür.

Rum Tarafı Ayak Sürüyor

Oysa, iki Liderin bu yıl 25 Eylül'de New York'da BMGS Ban Ki-moon ile yaptıkları ortak toplantıdan başlayarak, 7 - 21 Kasım'da Mont Pelerin'de iki aşamada gerçekleştirdikleri müzakere sürecinin nihai aşamaya geçiş toplantılarında, Anastasiadis'in Türk tarafı bakımından hayati önemde olan konularda mutabakat için ayak sürüdüğü belli olmuştur. KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Akıncı, New Yorkta BMGS Ban Ki-moon ile görüşmeye gelirken "Mikos Anastasiadisle BMGS'ne verecekleri ortak mesaj konusunda anlaştıklarını, ancak Anastasiadis'in Ulusal Konseyin etkisi altında kaldığını ya da ret cephesinin şamatasından çekindiğini ve vardıkları mutabakat konusunda geri adım attığını" söylemiştir.

Böylece, Rum tarafının çözüm ister gibi görünen dışa dönük tutumunun altında iyi niyetle

bağdaşmayacak tarihî emeller ve saplantılı düşünceler yattığı bu vesileyle de açığa vurulmuştur.

Birinci Mont Pelerin görüşmesinde Kıbrıs Türk heyeti, gündemin ilk 4 maddesinde Türk tarafı için olmazsa olmaz niteliğindeki önemli noktalarda, örneğin, eşit statü ile bağlantılı "veto hakkı", "dönüşümlü Cumhurbaşkanlığı", "kararlara etkin katılım" gibi konularda, "mülkiyet" bahsine ilişkin unsurlarda, Kıbrıs'ta ortaya çıkabilecek anlaşmanın "AB'nin birincil hukukuna" dâhil edilmesi konusunda Rum tarafının kabulünü sağlayamadan, toprak konusunda önemli ödün anlamına gelen açılımlar yapmıştır. Güvenlik ve garantiler gibi, sadece Kıbrıs Türk halkının değil, Türkiye'nin güvenliğini, 1960 Antlaşmalarında elde ettiği garanti hakkını ve yetkilerini ilgilendiren bir konuda, KKTC Cumhurbaşkanı'nın ifadesiyle, "fikir egzersizleri" mahiyetinde de olsa masada ellerini karşı tarafa göstermiştir.

Bununla beraber, Rum tarafı kendi pozisyonlarında esneklik göstermemiş; Türk tarafının masadaki açılımlarına, beşli Konferansın tarihinin belirlenmesine ve böylece anlaşma yolunda müzakere sürecinin en son aşamasına geçilmesine razı olmamıştır. Türk tarafı "beşli konferans" derken Rum tarafı "uluslararası konferans" anlayışını ısrarla sürdürmüştür. Sonuçta Anastasiadis, Ada'da ve Atina'da istişareler yapma ihtiyacı duyduğunu beyan ederek, Mont Pelerin toplantılarına ara verilmesini talep etmiştir. Mont Pelerin'den ayrılmıştır.

2016 Sonundan Önce Çözüm Hedefi Gerçekleşemiyor

Böylece, özellikle Sayın Akıncı'nın son 18 aydır tehalükle güttüğü "2016 yılı sonundan önce çözüm için anlaşma" hedefinin gerçekleşmesine imkân kalmamıştır.

Rum Lider Çözumsuzlüğü Sürdürmeğe Çalışıyor

Anastasiadis Kıbrıs müzakere sürecinde kendisinden önceki Rum liderlerin geleneksel oyalayıcı tutumlarını sürdürmektedir. Gerçekten de, Mont Pelerin'de ortaya koyduğu tutum, daha önce, Kyprianou'nun Denktaş ile birlikte BMGS'nin gözetiminde New York'da yürüttükleri müzakere sürecinin 26 Kasım - 14 Aralık 1984 döneminde ve 17 - 20 Ocak 1985 New York Zirve toplantısında takındığı uzlaşmaz ve bu sebeple de oyalayıcı tutumunun aynen tekrarı mahiyetindedir. Kyprianou o dönemde Ada'da ve Atina'da istişare yapmak maksadıyla 10 günlük bir mühlet talep etmiş; masadan ayrılmış; New York'a döndüğünde taslak anlaşmayı reddetmişti. Yaşadığım bu olaylara ilişkin olgular benim hafızamda canlılığını muhafaza etmektedir. BMGS'nin raporlarında kayıtlıdır.

Ayrıca, Anastasiadis'in Lider seçilmesinden sonra müzakere masasına oturmak için ne kadar nazlı davrandığı, işleri ne kadar ağırdan aldığı, ne şartlar ileri sürdüğü ve isteklerinin hemen hemen tamamının karşılanmasından tam bir yıl sonra masaya geldiği de hatırlanmalıdır. Masada da sürekli olarak oyalayıcı taktiklerle zaman geçirmeğe çalışmıştır.

Rum Liderin Birinci Mont Pelerin görüşmelerinden ayrılarak Ada'da ve Atina'da yaptığı temas ve görüşmeler sırasında Rum ve Yunan liderlerce çözüm şekli hakkında ifade edilenler, KKTC'de ve Türkiye'de Kıbrıs sorununun bir an önce çözülmesi için hevesli davranan ve çaba gösteren çevreler için uyarıcı ve göz açıcı olmalıdır.

Türk Tarafı Masada Almadan Vermmiştir

Şurası bir gerçektir ki, BMGS'nin ve önceki Başbakan Davutoğlu'nun ve özellikle Akıncı'nın her vesileyle "müzakerelerde büyük ilerleme sağlandığına" dair açıklamalarına esas teşkil eden sözde ilerlemeler, Kıbrıs'taki iki tarafın karşılıklı iyi niyet ve anlayışla gündemdeki maddeler üzerinde sağladıkları uzlaşılardan sonucunda değil, - âdeta ne pahasına olursa olsun izlenimini veren çırpınışlarla - biran evvel çözüme ulaşmak için çabalayan KKTC görüşme heyetinin verdiği özlü tavizler sayesinde gerçekleşmiştir.

11 Şubat 2014 Müzakere Çerçeve belgesinin ABD ile birlikte mimarlarından olan Davutoğlu ve ayrıca Akıncı sürekli olarak "çözüme çok yakınız" şeklinde açıklamalar yapmak suretiyle KKTC'deki ve Türkiye'deki acele çözüm yanlısı çevrelerin çözüm sürecine olan ilgi ve desteğini canlı tutmaya çalışmışlardır. Oysa Yunan liderler ve Anastasiadis, Türk tarafından koparmış oldukları özlü tavizlere ilâve olarak daha da almayı bekledikleri ödünleri düşünerek "ilerleme olmuştur ama henüz aşılması gereken engeller vardır" şeklinde ifadeler kullanmayı tercih etmişlerdir.

Rum - Yunan Tarafı: "Garantiler Kalkmalı, Türk İşgali Sona Ermeli"

Diğer taraftan, Yunanistan Başbakanı Tsipras ile Anastasiadis'in birinci Mont Pelerin görüşmeleri ertesinde 16 Kasım'da Atina'da yaptıkları istişareden sonra düzenlenen basın toplantısındaki demeçleri üzerinde de ciddi biçimde düşünülmelidir.

Tsipras, Kıbrıs müzakere sürecinin son aşamasında ele alınacak olan "güvenlik ve garantiler" konusuyla ilgili olarak "açık konuşuyorum: bu konu ancak çok taraflı bir çerçevede ve çağdışı bir sistem olan 1960 garantilerinin kaldırılmasını ve Ada'daki Türk birliklerinin tamamen çekilmesini öngören bir anlaşma ile mümkün olabilir" demiştir.

Tsipras, ayrıca, "Kıbrıs sorunun ikili bir sorun değil, Türkiye'nin Ada'nın kuzeyini hukuka aykırı biçimde istilâ ve işgal etmesiyle ortaya çıkmış olan bir uluslararası sorun" olduğunu iddia etmiştir.

Anastasiadis de "topraklarında Türk askerî mevcudiyeti olan ve bir diğer devletin garantisi altında bulunan bir Avrupa devleti düşünülemez. Görüşmelerde ilerleme sağlanmış olsa da, anlaşmazlık noktaları sürmektedir. En kısa zamanda anlaşma olabilmesi için Türk tarafının iyi niyet ve anlayış göstermesini ümit ederim. Mevcut zorlukların üstesinden gelinebilmesi için Türkiye'nin Kıbrıs Türk Lideri Mustafa Akıncı'yı teşvik etmesini ve desteklemesini bekliyorum" şeklinde ifadeler kullanmıştır.

Bu sözlerde Rum - Yunan tarafının iyi niyetine ve uzlaşp anlaşma zihniyetine dair herhangi bir ipucu görmek mümkün müdür? Bu sözler Anastasiadis'in amacının Türk tarafından ilâve tavizler koparmak olduğuna ışık tutmuyor mu?

Yunan Başbakan Tsipras, Anastasiadis ile buluşmasından bir gün önce de, Atina'ya veda ziyaretinde bulunan ABD Cumhurbaşkanı Obama ile yaptığı basın toplantısında, uzun uzun Kıbrıs konusundan Türkiye'yi suçlayan ifadelerle söz etmiştir. Tsipras "Kıbrıs sorunu için adil ve sürekli çözüm Ada'nın Türk birliklerinden arındırılmasıyla ortaya çıkabilir. Kıbrıs halkının kendisini emniyette hissetmesini sağlayacak olan da böyle bir âdil ve sürekli

çözümdür. Biz konuyu bu şekilde ele alıyoruz" demiştir.

Yunanistan Başbakanı 23 Kasım'daki partisinin Meclis Grup toplantısında da benzer görüşleri ve iddiaları dile getirmiştir.

Aynı görüşler, Kıbrıs müzakere süreci boyunca Yunanistan Dışişleri ve Savunma Bakanları tarafından da tekrar tekrar ifade edilmiştir. En son olarak, Savunma Bakanı Kammenos çarpık bir zihniyeti yansıtan yakışıksız sözlerle ülkemizin Cumhurbaşkanı'nı hedef alan izansız sözler sarfetmiştir. Bir süre önce de Kammenos, Kıbrıs Adasında önce İngiliz İdaresine, daha sonra yıllarca Kıbrıs Türk halkına karşı terör eylemlerinde bulunmuş olan EOKA örgütü ile irtibatlı kuruluşları törenle ödüllendirmiştir. Bu kişinin 2015 başında Kardak kayalığına çelek bırakmak suretiyle bir tahrik hareketinde bulunduğunu da hatırlıyoruz.

Rum ve Yunan Liderler EOKA'yı Kutsuyor

Bu bahis çerçevesinde, EOKA terör çetesinin anısına Atina'nın merkezine dikilen heykelin açılışını, Eroğlu ile Anastasiadis arasında müzakereleri başlatan Ortak Bildirinin yayınlanmasından üç ay sonra, 4 Mayıs 2014 günü Yunanistan Cumhurbaşkanı ve GKRY lideri Anastasiadis'in birlikte yapmış olduklarını da anımsamak lâzımdır. Rum - Yunan ittifakının bu etkinlikle siyaset ve diplomasi alanlarında vermek istedikleri mesajı anlamak zor mudur?

Bu sözler ve davranışlar, kuşkusuz, Rum - Yunan ittifakının, Kıbrıs sorununun ortaya çıkışına dair olguları, tarihe meydan okurcasına, tahrif ederek on yıllardır Türkiye'ye karşı hasmane duygularla ve saplantılı fikirlerle yürüttüğü politikanın tezahürleridir. Bunlar, Rum tarafının ve Yunanistan'ın Kıbrıs'a ilişkin "güvenlik ve garantiler" bahsinde 1974'den bu yana ve özellikle de şimdiki müzakere süreci boyunca artan bir sıklıkla ortaya koydukları pozisyonun tekrarından ibarettir.

Şayet Yunanistan Kıbrıs konusunda ve Türk - Yunan ilişkilerinde samimi olarak barışçı bir siyaset gütmek istiyorsa, Kıbrıs müzakere sürecinin Mont Pelerin toplantılarında tamamen kopma noktasına geldiği kritik aşamada Tsipras'ın tıkanıklığın giderilmesine katkı yapacak yapıcı bir dil kullanmış olması gerekmez miydi? Oysa Yunanistan Başbakanı bunun aksini yapmakta beis görmemiştir. Süreç kesilirse sorumluluk Yunanistan'a raci olur şeklinde bir kaygı içinde de olmamıştır. Tsipras'ın bu pervasız tutumu özellikle Türkiye bakımından dikkatle göz önünde tutulmalıdır.

Rum - Yunan Ortaklığı Vermeden Alma Siyasetlerine Zemin Sağlama Peşinde

Rum - Yunan liderleri, kamuoyunun önünde kendilerini bağlayan bu tutumlarıyla ve açıkladıkları pozisyonlarla - müzakere sürecinde Mont Pelerin'de ortaya çıkan tıkanıklığın giderilmesi halinde - masada sağlam bir zemin elde etme amacını gütmüşlerdir. Halen de önümüzdeki Cenevre Konferansı'na yönelik olarak gütmeye devam etmektedirler.

İkinci Mont Pelerin görüşmelerinin de netice vermemesi üzerine, Anastasiadis 23 Kasım'da verdiği demeçte, Akıncı ile birlikte görüşmelerde ilerleme sağladıklarını; ancak, Türk tarafı yeniden çizilen federal sınırlara göre mülklerini geri alma hakkına sahip olacak Rumların

sayısına itiraz edip direndikleri için görüşmelerin çıkmaza girdiğini ifade etmiştir. Devamla, "Mont Pelerin'deki sonucun yarattığı hayal kırıklığına rağmen müzakerelerin yeniden başlaması için gereken bütün adımları atmaya kararlı olduğuma dair sizleri temin ederim. Çözüm ümidinin kaybolmaması için bana düşeni yapacağım " demiştir. GKRY Sözcüsü de sanki kendilerinin Türk tarafını suçlamaya hakları ve yüzleri varmış gibi bir de "karşılıklı suçlama oyunlarına başlanmasından yana değiliz" şeklinde konuşmuştur.

Akıncı Olanların Farkında Ama Yine de "Çözüm" Diyor

Sürekli olarak çözüm isteğini dile getiren ve çözümün Kıbrıs adasının ötesinde başta Türkiye olmak üzere Doğu Akdeniz bölgesine ve Avrupa'ya siyasî ve ekonomik faydalar sağlayacağını vurgulayan KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Akıncı, muhatabı Anastasiadis'in olumsuz tutumunun ve bu tutumun nasıl bir zihniyetin tezahürü olduğunun aslında farkındadır. Akıncı, ikinci Mont Pelerin görüşmelerinden dönüşünde 25 Kasım günü yaptığı açıklamada "Mont Pelerin'deki tikanıklık Rum tarafının toprağı maalesef neredeyse haritasıyla beraber, her şeyi ile birlikte bitirelim, bitirirken biz Rum tarafı olarak alacağımızı alalım ama Kıbrıslı Türklerin çok önemsedığı siyasi eşitlikle ilgili önemli bazı unsurları dönüşümlü başkanlık gibi ya da yönetimde kararlara etkin katılım gibi hususları varsın bekletelim anlayışından kaynaklanmıştır" demiştir.

Bununla birlikte, kendisini yarım asırlık Kıbrıs sorununu çözüme ulaştıran lider olmanın tarihî cazibesinden kurtaramamış gibi görünen Akıncı, Kıbrıs sorununda çözüm sonucuna ulaşmak için Kıbrıs Türk tarafının iyi niyetli bir çabayla ve tüm gücüyle çalışmaya devam etmeye hazır olduğunu da yinelemiş ve Rum tarafının da hazır olmasını temenni etmiştir.

Sürecin devam edebilmesi için yapılması gerekenlere de değinen Akıncı "bizim beşli konferans, Kıbrıs Rum tarafının ise çoklu konferans dediğı ve Bürgenstock tipi olarak adlandırılan formatın yaşama geçirileceğı tarihlerin artık netleştirilmesi gerekir. Bir masada Türkiye, Yunanistan, İngiltere güvenlik ve garantileri görüşürken, diğer masada iki tarafın, şu ana kadar çözemediğimiz diğer başlıklarda kalan konuları, yani toprak dahil, dönüşümlü başkanlık konusunu, siyasi eşitliğin diğer unsurlarını, mülkiyetteki birkaç tane başlık var - halen çözülmemiş - onları da çözme hedefiyle bir araya gelmeleri lâzımdır. Bu konuları 11 Şubat 2014 mutabakat metninin öngördüğü şekliyle birbiriyle bağlantılı ve dönüşümlü olarak alıp çözmeye odaklanmalıyız şeklinde konuşmuştur. Sözlerini "böylece bu adaya gerçek anlamda barışı, işbirliğı olanaklarının doğacağı yeni bir dönemi başlatabiliriz diyerek tamamlamıştır.

Türkiye Görüşmelerin Devamında Fayda Görüyor

Türkiye Mont Pelerin görüşmelerinin sonuçsuz kalmasının anlam ve önemi üzerinde durma ihtiyacı duymamıştır. Sanki Türk - Yunan ilişkilerine karşılıklı güven ve anlayış havası hâkimmiş ve Kıbrıs konusunun ele alınabileceği çok dostane bir ortam mevcutmuş gibi, müzakere sürecinin nihai aşamaya geçilerek devamından yana tavır almıştır. Dışişleri Bakanlığı'nın sözcüsü 22 Kasım'da yaptığı açıklamada "Garantörlerin de katılımıyla gerçekleştirilecek 5'li Konferansın tarihinin gecikmeksizin belirlenerek görüşmelerin devam ettirilmesinde fayda görüldüğünü" belirtmiş, "Türkiye'nin Kıbrıs meselesine yaşayabilir bir çözüm bulunması yönündeki kararlılığını sürdürdüğünü" vurgulamıştır.

KKTC Başbakanı Özgürün Gerçekleri Söylüyor

Aynı günün akşamı Mont Pelerin görüşmelerinin sonuçsuz kalması hakkında BRT'de değerlendirmelerde bulunan KKTC Başbakanı Sayın Hüseyin Özgürün, "çıkan olumsuz sonucun, Türkiye ve KKTC'den değil, Kıbrıs Rum tarafından ve Yunanistan'dan kaynaklandığına" işaret etmiştir. "Cumhurbaşkanı Akıncı'nın aşırı esnek davranmasına rağmen, Rumların 'her şeyi isterim' tavrı yüzünden Kıbrıs görüşmelerinin sonuçsuz kaldığını" belirtmiştir. Devamla, "bir kere Rum tarafının akliselim ile davranmasını ümit ediyorum. Davranmadığı takdirde, Kıbrıs Türk tarafının kendi yolunda devam etmesi zor veya anlaşılamayacak bir karar olmaz" demiştir.

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu "5'li Konferans" İstiyor

Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu müzakere sürecindeki durumu değerlendirmek için 25 Kasım'da KKTC'de temas ve görüşmelerde bulunmuştur. Bakan "Türkiye'nin Kıbrıs konusunda güttüğü hedefin 11 Şubat 2014 Ortak Çerçeve Belgesinin içeriği doğrultusunda müzakere sürecinin 2016 içinde sonuç vermesi olduğunu" söylemiştir. "Kalıcı bir çözüm istikametinde adım atılması sağlamak için de bir an önce 5'li konferans tarihinin tespit edilmesi dâhil somut bir yol haritasının belirlenmesi gerektiğini" vurgulamıştır. Çavuşoğlu Akıncı ile ağızbirliği içinde olmuştur.

Cumhurbaşkanı Erdoğan "Dur Bakalım Orada Bu Kadar Şehit Kanı Var"

Bu gelişmelerin yaşandığı günlerin hemen ertesinde Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan 29 Kasım'da yaptığı bir konuşmada Kıbrıs konusunda şunları ifade etmiştir:

"Aylardır, yıllardır orada (Kıbrıs'ta) yapılmakta olan görüşmeler var; hep sürekli oyalama, oyalama, oyalama * Taktik bu. Ne biliyor musunuz? Siz Kıbrısı tamamen bize verin, hiçbir şeye karışmayın diyor, hedef bu. Dur bakalım, orada bu kadar şehit kanı var, neyi veriyorsun? Ve daha da ileri gidiyorum; utanmadan, sıkılmadan Avrupa Birliği toplantılarına Kıbrıs Adasının tamamının içinde yer aldığı bayrakla geliyorlar. Bir defa sizin böyle bir bayrağınız olamaz ki * Burada bir Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti var. Sen Güney Kıbrıs Rum Yönetimisin, kuzeyde de Türk Cumhuriyeti var, bunu göreceksin, bu da bir saygısızlıktır. Öyle veya böyle bunu anlayacaklar, öğrenecekler. Geçenlerde Yunanistan Başbakanı da aradı, onlarla da görüştüm, ikili görüşme yapalım diyorlar, çoklu görüşme ediyoruz vesaire, bütün bunlar konuşuluyor. Ama artık bu işin çok da fazla uzatılmaması, bu yılın sonuna kadar bir yere bu konuda da artık varılması lazım. Ama bu topraklar bizim olacak, bunun yönetimi tamamen bize ait olacak; böyle bu tür şeyler olursa bu yürümez.

Aç tavuk kendini buğday ambarında sanırmış, bunların yaptığı bu."

Sayın Cumhurbaşkanı'nın sözleri gerçeklerin yalın bir dille ifadesidir. Rumların çözüm ile güttükleri amacın nihayet doğru bir teşhisidir. Kıbrıs çözüm sürecinin aslında Türk tarafı için bir çözülme sarmalı halini aldığı için kaygıyla farkında olan KKTC'deki ve Türkiye'deki millî Kıbrıs davamızın haklılığına inanmış vatanperverlerin bu sözlerden inşirah bulduğundan kuşku duymuyorum. Sayın Cumhurbaşkanı'nın bu sözlerinde mündemiç hareket hattının masa başında KKTC ve Türkiye heyetlerinin söylem ve tutumlarında somut ifadelerini bulmasını dilerim.

MGK: "Ada Güvenliği ve KKTC'nin Hak ve Menfaatlerinin Korunması"

Bununla beraber, Türkiye, MGK'nın 30 Kasım 2016 günkü toplantısında Kıbrıs müzakere sürecine olan desteğini teyit etmiştir.

MGK'nın Basın Açıklamasında Kıbrıs konusunda şu ifadeler yer almıştır:

"Kıbrıs'ta, müzakere sürecinde yaşanan son gelişmeler, Ada güvenliğini esas alacak şekilde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin hak ve menfaatlerinin korunması çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Kıbrıs'ta iki kesimli, iki toplumlu ve tarafların siyasi eşitliğine dayalı olarak yürütülen müzakerelere verilen yapıcı desteğin altı çizilmiştir".

MGK'nın Basın Açıklamasında vurgulanan "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin hak ve menfaatlerinin korunmasının", önceki Başbakan Sayın Davutoğlu'nun etkin müdahaleleriyle ortaya çıkan 11 Şubat 2014 müzakere çerçeve belgesine dayanarak Sayın Akıncı'nın yürüttüğü müzakerelerle ulaşılabilecek çözüm ile nasıl sağlanacağını anlamış değilim. Çünkü, çerçevesi ve temel parametreleri belli olan müstakbel çözüm sonucunda KKTC'nin bağımsız Devlet olarak varlığının fiilen ve hukuken ortadan kalkacağı ve KKTC'nin tarihe mal olacağı acı gerçeğini gören ve bilenlerdenim. Bu gerçeğin şimdiden KKTC halkının, Türk Milleti'nin bilgi ve dikkatine getirilmesinde fayda ve zaruret görenlerdenim.

Bu bahiste Türkiye'de MGK'nın müzakere sürecinin 2008'de başlayan döneminde Türk tarafının pozisyonu için kararlılıkla belirlemiş olduğu sağlam ilkeleri hatırlatmakta fayda mülâhaza ediyorum.

2008 Mart ayında alt yapısı oluşturulan Talât - Hristofyas müzakereleri münasebetiyle MGK'nın 24 Nisan 2008 tarihli toplantısında Kıbrıs konusunda açıklanan görüş şöyledir:

Kıbrıs'ta 21 Mart 2008 tarihinde başlayan yeni süreç ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu çerçevede, Türkiye'nin Kıbrıs'ta adil ve kalıcı bir çözüme ulaşılması çabalarını içtenlikle desteklediği, çözümün Ada'daki gerçekler temelinde iki ayrı halkın ve iki demokrasinin varlığına dayanacağı, iki kesimliliğin, iki tarafın siyasi eşitliğinin, iki kurucu devletin eşit statüsünün ve yeni ortaklık devleti parametrelerinin korunmasının esas olduğu, garanti ve ittifak antlaşmalarının yürürlükte kalacağı vurgulanmıştır.

MGK, daha önce de, 5 Nisan 2004 toplantısında çözümün Avrupa Birliği'nin birincil hukuku

durumuna getirilmesinin önemini vurgulamış ve müzakere süreci içinde bu yönde Türkiye ve KKTC'ne verilen güvencelerin fiilen uygulamaya geçirilmesinin yakından ve ısrarlı bir biçimde izlenmeye devam edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ayrıca "....sürecin başlaması durumunda, Ada'daki Türk varlığının, Türkiye'nin garantörlüğünün ve iki kesimlilik ilkesinin zayıflatılmaması amacıyla uygulamada gerekli dikkat ve özenin gösterilmesi " vurgulanmıştır.

Belirlenen bu ilkeler daha sonra MGK'nın 30 Haziran 2009, 28 Aralık 2009 ve 19 Şubat 2010 tarihinde yayınlanan Basın Bildirileriyle de teyit edilmişlerdir.

~~Yunanistan Cumhurbaşkanı: "Kıbrıs AB'nin ve AB Bölgesinin Konusudur"~~

Yunanistan cenahına gelince:

Cumhurbaşkanı Pavlopoulos 2 Aralık günü Atina'da Diplomasi Akademisi'nin diploma töreninde yaptığı konuşmayı Kıbrıs ve Lozan Barış Antlaşması konularına inhisar ettirmiştir. Pavlopoulos Kıbrıs konusunda ana hatlarıyla şunları söylemiştir:

"Kıbrıs konusu bir Yunanistan - Kıbrıs sorunu değildir. Uluslararası bir konudur. Kıbrıs'ın AB'nin tam ve eşit üyesi olması sebebiyle de AB'nin ve AB bölgesinin konusudur. Kıbrıs konusunda Yunanistan ve Kıbrıs ortak bir cephe oluşturur. Biz Kıbrıs konusunda çözümden yanayız. Yıllardır bu çizgiyi sürdürüyoruz. Âdil ve yaşayabilir bir çözüm istiyoruz. Bunun gerçekleşebilmesi için de uluslararası hukuka ve Avrupa hukukuna tam olarak saygı gösterilmesi lâzımdır. Bu saygı yoksa çözümden bahsedemeyiz. ~~Sadece bir devletin ortadan kaldırılması olayı yaşanır. Biz Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenliği ilkesini benimsiyoruz. Bu egemenlik kavramı devletler hukukunda ve Avrupa hukukunda ifadesini bulmaktadır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenliği ilkesinde meydana gelebilecek bir zedelenme AB'nin üyesi olan diğer devletler için de sözkonusu olabilecektir. Bu egemenlik kavramı ne işgal kuvvetine ne de garantilere izin verir. Son günlerde 'Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti' sözünü çok duyar olduk. Böyle bir devlet oluşumu (entity) yoktur. Sadece Türk istilâsı ve işgali söz konusudur. Türk işgal kuvveti vardır. Bu uluslararası hukukun ve Avrupa hukukunun hükmüdür. Bunun tartışılacak bir yanı yoktur. Bunları komşumuz Türkiye ile çatışmak için söylemiyorum. Hiçbir şey talep etmiyoruz, fakat hiçbir şey de terk etmiyoruz."~~

Yunanistan Cumhurbaşkanı'nın Kıbrıs konusundaki bu sözleri Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 29 Kasım'da Kıbrıs hakkında söylediklerine cevap verme maksadıyla dile getirdiği bellidir. Ayrıca, aynı konuşmada Pavlopoulos'un Lozan Barış Antlaşması hakkında burada nakletmediğim ifadeleri de Sayın Erdoğan'a yanıt niteliğindedir.

~~BMGS Mont Pelerin'deki Tıkanıklığı Büyütmüyor~~

Birleşmiş Milletler Mont Pelerin'de ortaya çıkan tablonun ortaya koyduğu olumsuzluklara ve bunlarda Rum tarafının taşıdığı mesuliyetle işaret eden açıklamalar yapmaktan titizlikle kaçınmışlardır.

BMGS Ban Ki-moon Mont Pelerin görüşmelerindeki başarısız sonucun ardından 23 Kasım günü Akıncı ve Anastasiadis ile telefonla görüşerek "barış süreçlerinin özellikle son

aşamalarında krizlerle karşılaşılmasının olağandışı olmadığını" vurgulamış; iki lidere "tıkanıklığın yarattığı durumu derinliğine gözden geçirmeleri ve süreci rayına oturtmak için atılacak adımları dikkatle düşünmeleri" çağrısında bulunmuştur. Liderleri "görüşmelere devam için teşvik edici ifadeler kullanan" BMGS, "onlardan gelecek kuşakları düşünerek bu yıl içinde anlaşma sağlanması için çaba göstermelerini" istemiştir. BMGS "barış sürecinde ilerleme sağlanması için iyi niyet görevi çerçevesinde iki lidere her türlü yardımı yapmağa hazır olduğunu" da kaydetmiştir.

BMGS'nin Kıbrıs Özel danışmanı Eide de "müzakerelerde 19 aydır gerçek anlamında kriz olarak nitelendirilecek bir durumla karşılaşmamış olmamız aslında bir nimettir. Bazı ufak tartışmalar oldu ama gerçek bir kopma yaşanmadı. Barış görüşmelerinde son kilometre her zaman en zor olan aşamalıdır" şeklinde konuşmayı tercih etmiştir. Müzakere sürecinin devamına kapıyı açık bırakmıştır:

Obama'nın Kıbrıs'ta Hakkaniyete Uygun Çözüm Anlayışı

ABD Cumhurbaşkanı Obama Atina'ya 15 Kasım'da yaptığı veda ziyaretindeki basın toplantısında "Kıbrıs'ta âdil, kapsamlı ve sürekli bir çözüm ihtimalinin uzun yıllardır hiç olmadığından yüksek göründüğünü; bu sözlerinin başarının garantili olduğu anlamına gelmediğini; çözüm için imkân bulunduğunu söylemek istediğini" belirtmiş ve " tarafların işlerini (müzakereleri) sürdürmelerinde ısrarlıyız" demiştir. Devamla "iki kesimli, iki toplumlu federasyonu" bütün Kıbrıslıların çıkarını en fazla karşılayacak bir çözüm şekli olarak gördüğünü

Bir soruya verdiği cevapta da Obama "hakkaniyete uygun bir çözüm şeklinin tarafların istediklerini yüzde yüz karşılamayacağını" ifadeyle "bize - uluslararası topluma, Yunanistan'a, Türkiye'ye ve ABD'ye - düşen, iki tarafın kabul edeceği anlaşmayı desteklemektir" şeklinde konuşmuştur.

Rusya: Daha Geniş Bir Uluslararası Konferans

Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı'nın Sözcüsü 24 Kasım günkü basın toplantısında Kıbrıs konusunda da açıklamalarda bulunmuştur. Sözcü "Kıbrıs'taki iki toplumun liderleri arasında İsviçre'de cereyan eden görüşmelerin herhangi bir özlü sonuç vermediğini" söylemiş; bununla beraber "tarafların çözüm için sıkı biçimde çalışmaya hazır olmalarından memnuniyet duyuyoruz" demiştir. Devamla, "bu yüksek düzey temasların ve tarafların yapıcı tutumlarının devam etmesi" ümidini dile getirmiştir.

Rusya Federasyonu'nun Kıbrıs konusundaki görüş ve tutumu hakkında da açıklamalarda bulunan Sözcü "Moskova, toplumlararası görüşmelerin seyrini yakından izlemektedir. Pozisyonumuz değişmemiştir: Kıbrıs'ta bütün Kıbrıslıların çıkarlarına olacak kapsamlı, adil ve yaşayabilir bir çözüme BM Güvenlik Konseyi'nin kararları temelinde ulaşılmasından yanayız. Kıbrıslıların kendilerinin vereceği kararı destekleyeceğiz ve görüşmelerdeki gelişmeleri pratik sonuçlarına göre değerlendireceğiz. Şayet taraflar Kıbrıs'ın güvenlik sorunlarının daha geniş bir uluslararası konferansta ele alınmasına karar verirlerse, BM'nin Kıbrıs sorununun çözümü için belirlediği çerçeveyi dikkate aldığımız zaman, bunun en iyi ve mantıkî formatının BM Güvenlik Konseyi'nin üyelerinin katılacağı bir Konferans olacağına inanmaktayız. Bazı Batılı ortaklarımızın ne pahasına olursa olsun çözüme

ulaşılmasını sağlamak amacıyla müzakerelerin gereksiz biçimde hızlandırılması yönünde Kıbrıs'a yapmakta oldukları kabul edilemez etkileme teşebbüslerini reddediyoruz" demiştir.

AB: "Ada Halkı, Bölge Ve Avrupa İçin Tarihî Bir Fırsat Var"

AB Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini 25 Kasım günü Akıncı ve Anastasiadis ile telefonla ayrı ayrı konuşmuştur. Bu konuda AB tarafından yapılan açıklamada AB yetkilisinin Liderlere "AB'nin BMGS'nin gözetimindeki sürece ve iki liderin kayda değer gayretlerine olan devamlı desteğini dile getirdiği; her iki liderin de süreci devam ettirme hususundaki kararlılıklarını teyit ettikleri" belirtilmiştir. Açıklamada bunun "Ada'nın halkı, bölge ve Avrupa için tarihî bir fırsat oluşturduğu" da vurgulanmıştır.

Bu açıklama da AB'nin çözüm yoluyla Kıbrıs adasının bir an evvel Türkiye'den tamamen koparılmasına ne kadar hevesli olduğunu bir kere daha ortaya koymaktadır.

AB, İngiltere, BM Tıkanıklığı Açmak İçin Devreye Giriyor

30 Kasım günü ABD Dışışleri Bakanlığı, Avrupa ve Avrupa-Asya Konularından sorumlu Bakan yardımcısı Jonathan Cohen, Kıbrıs'a gitmiştir. Adıgeçenin Ada'daki temasları hakkında basında haber yer almamıştır.

İngiltere Dışışleri Bakanı Boris Johnson da 30 Kasım'da Kıbrıs'a yaptığı ziyarette "Kıbrıs Türk Toplum Lideri" Akıncı ve "Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı" Anastasiadis ile ayrı ayrı görüştüktan sonra verdiği demeçte iki liderin müzakere sürecinde sergiledikleri "kararlılık ve cesareten" sitayişle söz etmiş ve "iki tarafın daha fazla esneklik ve yaratıcılık göstermeleri halinde kalan güçlüklerin üstesinden gelinebileceğine ve çözüme ulaşılabileceğine kani olduğunu" söylemiştir.

Merkel Erdoğan'dan Bilgi Alıyor

Kıbrıs müzakere sürecindeki duruma Almanya Başbakanı Merkel de ilgi göstermiş ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı 1 Aralık günü telefonla aramıştır. Basında çıkan haberlere göre "Kıbrıs müzakerelerindeki gidişat hakkında görüş alışverişinde bulunulmuş ve başta Halep'teki insani durum olmak üzere Suriye'deki son gelişmeler" ele alınmıştır. Erdoğan muhatabına "Kıbrıs müzakereleriyle ilgili olarak, Türkiye'nin öteden beri adada her iki kesimin haklarını eşit biçimde koruyan, adil, kalıcı ve kapsamlı bir çözümden yana olduğunu" ifade etmiştir.

Tıkanıklık Açılıyor Sular Cenevre'ye Doğru Akıyor

Mont Pelerin görüşmelerinin başarısızlıkla sonuçlanmasının ertesinde Kıbrıs'a ilişkin uluslararası diplomasinin öncelikli hedefi müzakere sürecinde kesilme olmasının ve momentumun kaybedilmesinin önlenmesi ve bu amaçla da çözüm görüşmelerinin son aşamasına geçilmesi şartlarının mümkün olan en erken zamanda yaratılması olmuştur.

BMGS'nin Kıbrıs Özel Danışmanı Eide 28 Kasım günü iki toplum lideriyle ayrı ayrı görüşerek, prensip olarak aşılamayacak konuların bulunmadığını açıklamıştır. Toprak konusundaki müzakerelerin ikinci aşamasını sadece bir "terslik" olarak nitelemiştir. İki taraf arasındaki görüşmelerin devam etmesi gerektiğini vurgulamıştır. "Kıbrıs müzakere

sürecinin tarihinde toprak konusunun iki tarafın liderleri tarafından - şimdi iki liderin yapmaya hazırlandığı şekilde - doğrudan doğruya görüşüldüğü bir durum meydana gelmemiştir" demiştir. Liderlerde müzakere masasına dönme hususunda kuvvetli bir arzu gördüğünü vurgulamıştır.

Sonunda 1 Aralık akşamı Eide'in Akıncı ve Anastasiadis'i buluşturduğu akşam yemeğinde görüşme sürecinin 9 Ocak 2017 tarihinde Cenevre'de devam etmesi hususunda mutabakata varıldığı BM tarafından bir açıklamayla duyurulmuştur. Açıklama şöyledir:

"İki Lider müzakerelerin mevcut durumunu değerlendirmişler ve ileriye dönük görüş teatisinde bulunmuşlardır. Liderler müzakerelerini hemen yeniden başlatmayı kararlaştırmışlar ve müzakerecilerine kalan bütün konularda birbirleriyle bağlantılı olarak daha da ilerleme sağlanabilmesi için toplanmaya devam etmeleri talimatı vermişlerdir. Liderler de gerektiği zaman buluşacaklardır. Mümkün olan en kısa zamanda kapsamlı çözüme ulaşma ortak kararlılıkları uyarınca Liderler 9 Ocak 2017'de Cenevre'de bir araya geleceklerdir. 11 Ocak'ta kendi haritalarını sunacaklardır. 12 Ocak'tan itibaren garantör güçlerin de ilâve katılımlarıyla Kıbrıs hakkında bir Konferansı toplanacaktır. İhtiyaç halinde diğer ilgili taraflar davet edileceklerdir."

[The two leaders assessed the state of play of the negotiations and exchanged views on the way forward. The leaders have decided to immediately re-engage in their negotiations and have instructed their negotiators to continue meeting in order to achieve further progress on all outstanding issues interdependently. The leaders will also meet as required. In line with their joint resolve to reach a comprehensive settlement as soon as possible, they further decided that they will meet in Geneva on the 9th of January 2017. On the 11th of January, they will present their respective maps. From the 12th of January, a Conference on Cyprus will be convened with the added participation of the guarantor powers. Other relevant parties shall be invited as needed.]

Akıncı Memnun: "Bu bizim İsteddiğimiz Bir Şeydi"

2 Aralık'ta gazetecilerin sorularını yanıtlayan KKTC Cumhurbaşkanı Akıncı şimdi artık 5li konferansın tarihi var; onun öncesinde ne yapacağımızı biliyoruz. O konferansa garantör ülkelerin de davet edileceğini biliyoruz. Dolayısıyla yepyeni bir konjonktür açıldı önümüze. Bu önerdiğimiz, istediğimiz bir şeydi. Temenni ederim orada da çok verimli çalışmalarla artık bu yılların sorununu elbirliğiyle çözüme kavuşturalım demiştir.

Akıncı, bir gazetecinin Sürecin 2017'ye sarkmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? yönündeki sorusuna ise şu yanıtı vermiştir:

Bir iki haftanın çok da önemi yoktur. Zaten ben çözüm 2016 yılı sonu itibarıyla ana hatlarıyla, ana konturlarıyla çıksın şeklinde görüşümü paylaşmıştım. 2017'nin ilk birkaç ayında birtakım teknik konular, anayasalar, federal yasalar, uygulamaya ilişkin teknik ayrıntılar zaten kalacak. Onun dışında birkaç ay halkımıza okusun, anlasın ve tartışsın diye zaman vermemiz lâzım. 2017 ortalarında bir referandumdan bahsediyorduk. Şimdi bunun yıl sonu itibarıyla bakarsanız 9-10 günlük sarkması olmuştur. Çözüme ulaşalım da bütün gecikme bu kadar olsun.

Akıncı'nın bu sözlerinin de kendisinin "çözüm olsun da, isterse gecikmeli olsun" zihniyetini ortaya koyduğu kanaatindeyim.

Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü: "Bir Adım Önde Olmaya Devam Edeceğiz"

Cumhurbaşkanlığı sözcüsü İbrahim Kalın 8 Aralık günü yaptığı basın toplantısında Kıbrıs konusunda şunları ifade etmiştir:

"2016 Kıbrıs sorununun çözümü ve Adanın birleştirilerek iki kesimli, iki toplumlu bir statüye kavuşturulması için kritik bir yıl. Tabi şu anda çok az bir süre kaldı 2016'nın bitimine. Bizim beklentimiz, tabi ki Mont Pelerinde yapılan müzakerelerde artık bunun bir sonuca bağlanmasıydı. Bu gerçekleşmedi, 2017'ye sarktı.... 12 Ocakta da garantör ülkelerin de dâhil olduğu Birleşmiş Milletler ile beraber 5li bir toplantı yapılacak. Bu toplantıya tabi ki Cumhurbaşkanımız düzeyinde bir katılım olacak... Biz bu konuda baştan beri Sayın Cumhurbaşkanımızın ifadesiyle ta Annan Planından beri hep 'bir adım önde olduk'. Bugün de bu politikamız devam ediyor; Türkiye, Kıbrıs konusunda bir adım önde olmaya devam ediyor...."

"Bir Adım Önde Olma" Siyasetinden Vazgeçilmelidir

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yukarıda naklettiğim ve gerçeklerin yalın ifadesi olarak değerlendirdiğim sözlerinin karşısında Sözcü Kalın'ın bu aşamada da "Türkiye'nin bir adım önde yürüme politikası" uyguladığı ve bu politikanın Cenevre Konferans'ında da uygulayacağına dair beyanına bir anlam verebilmiş değilim. Kalın'ın bu sözlerini, Sayın Cumhurbaşkanı'nın Türkiye'ye yakışan sağlam bir duruşu tasvir eden ifadeleriyle bağdaştıramıyorum. Sayın Cumhurbaşkanı'nın değerlendirmeleriyle çelişkili buluyorum.

Türk Hükûmeti'nin Annan Plânı döneminde uyguladığı "bir adım önde yürüme" siyasetinin o zaman Türkiye'ye ve KKTC'ne somut getirileri mi oldu da şimdi yine uygulanmasına devam edilecek?

Şurası bir gerçektir: O dönemde Türkiye'nin uyguladığı ve sermaye çevrelerinin ve medyanın - belirli istisnalar dışında - yaygın biçimde desteklediği bir adım önde yürüme siyaseti ve yaklaşımı, ne Kıbrıs sorununun çözümünü sağlamış, ne Rum tarafı çözümü referandumda yüzde 76 nispetindeki oyla reddederken Kıbrıs Türk Tarafının çözüme yüzde 65 oyla EVET demesi Kıbrıslı Türklerin siyasî statüsünü yükseltmiş ve üzerinden ambargoların kalkması sonucunu doğurmuş, ne de bu yaklaşım AB üyelik sürecinde Türkiye'nin önünün açılmasına katkıda bulunmuştur. Bu da Kıbrıs konusuyla ilgili ibret alınması gereken kayda değer bir gerçektir, olgudur.

AB'nin ve ABD'nin Kıbrıslı Türklerin üzerindeki ambargoların kaldırılması yönünde tedbirler alacakları yolunda referandumun hemen ertesinde resmen verdikleri sözlerin hiçbirisi tutulmamıştır. KKTC üzerindeki ambargolar, olduğu gibi devam etmiştir.

Türkiye'nin AB üyelik sürecinde halen 14 fasıl AB Konseyi'nin ve GKRY'nin engellemeleri yüzünden bloke edilmiş durumdadır.

2004'de çözümü Kıbrıs Türk Tarafının kabul ettiği; Rum Tarafının reddettiği; Türkiye'nin

çözüme evet oyu vermesi için Kıbrıs Türk kamuoyunu yönlendirdiği gibi olgular, BM, AB organları ve uluslararası siyasetin başaktörleri tarafından unutulmuş bulunmaktadır. Bu çevreler, yine, 2004den önce olduğu gibi, çözüm için Türkiye'nin ve Kıbrıs Türk Tarafının adımlar atmasını talep etmektedirler ve bunu beklemektedirler. Türkiye'nin AB sürecinin ilerleyebilmesinin şartları arasında yine Türkiye'nin yok hükmündeki Kıbrıs Cumhuriyetini dolaylı biçimde de olsa tanımaya yol açacak adımları atması gerektiğini zikretmektedirler.

Bu sebeplerle Cenevre Konferansı öncesinde Türkiye'nin "bir adım önde olma veya yürüme siyaseti" izleyeceğinin açıklanmış olmasını bir tutarsızlık ve talihsizlik olarak değerlendiriyorum.

Sayın Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yerinde ifadesiyle "hep bize verin" diyen Rum tarafına "bir adım önde yürüme" siyasetiyle "siz bir isteyin bizi iki vereceğiz mi" diyeceğiz. Diploması de böyle bir siyaset veya taktik veya pazarlık ortaya sağlıklı, yaşayabilir bir çözüm çıkaramaz. Hattâ çözüm çıkaramaz. Bunun böyle olduğunu 2004'deki tecrübe ibret verici biçimde göstermiştir. Karşı tarafın isteklerine cevap veren tavizlerle ortaya çıkan belge çözüm anlaşması değil, teslim belgesi olur.

5'li Konferans Deyimi BM'nin Açıklamasında Yok

BM'nin 1 Aralık akşamı Cenevre toplantısı hakkında yaptığı açıklamada "5'li konferans" deyimini yer almamakla birlikte, Akıncı, verdiği demeçte toplantının "beşli" olacağını varsayarak "bu önerdiğimiz, istediğimiz bir şeydi" şeklinde konuşmuştur. Türkiye'nin de böyle bir varsayım içinde olduğu sözcü İbrahim Kalın'ın "12 Ocakta da garantör ülkelerin de dâhil olduğu Birleşmiş Milletler ile beraber 5li bir toplantı yapılacak" sözünden anlaşılmaktadır. Temennimiz bu varsayımın sonradan Türk tarafında bir hayal kırıklığı yaratmamasıdır.

BM'nin Kıbrıs Terminolojisinde "5'li Konferans" Yoktur

Kıbrıs konusuna dair anlaşmanın son aşaması olarak kabul edilen konferansın oluşum tarzı ve buna bağlı olarak kullanılacak niteleme sıfatı hakkında taraflar arasında görüş ve deyim birliği bulunmamaktadır. BM terminolojisinde de deyim birliğinden söz etmek mümkün değildir. Bununla beraber, BM terminolojisinde "5'li Konferans" deyiminin yer almadığını söyleyebilirim. Çünkü "5'li Konferans" düzenlemesinde "Kıbrıs Cumhuriyeti Hükûmeti'ne" yer yoktur. Oysa BM ve AB, Ada'da Kıbrıslı Rumlardan oluşan bir anayasa dışı heyeti Kıbrıslı Türkleri de temsil eden "hükûmet" olarak tanımaktadır. Bu sebeple BM "5'li Konferans" tabirine itibar etmemektedir.

8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Önerisi

Kıbrıs sorununa kapsamlı çözüm bulmak amacıyla BMGS'nin gözetiminde müzakerelere zemin teşkil edecek bir anlaşma taslağı oluşturma çalışmalarının sürdüğü ve Fikirler Dizisinin hazırlandığı 1988 - 1991 döneminde, merhum Cumhurbaşkanı Özal BMGS Pérez de Cuéllar ile bir telefon görüşmesi yapmıştı. 1991 Mayıs ayının son günlerinde cereyan eden bu görüşmede Özal BMGS'ne anlaşma taslağı üzerindeki çalışmaların tamamlanabilmesi için BMGS'nin başkanlığında Kıbrıstaki tarafların ve Türkiye ile

Yunanistanın katılacağı bir konferans düzenlenmesini teklif etmişti. Bu düşüncesini dönemin ABD Başkanı George H. W. Bush'a da açmıştı. Bush'un desteğiyle önce BMGS, sonra da BM Güvenlik Konseyi bu teklifi benimsemişti.

BM Güvenlik Konseyi'nin Tutumu

BMGS, Güvenlik Konseyi'nde yaptığı şifahî bilgilendirmede, Özal'ın önerdiği konferansı "yüksek düzey toplantı" (high-level meeting) olarak adlandırmıştı. BMGS, öngörülen toplantının düzenlenebilmesi için hazırlıkların doğru ve tam olarak yapılması ve toplantıya da yeterli zaman tahsis edilmesi gerektiğine işaret etmişti. Ayrıca, böyle bir toplantının yapılması hakkında karar alınmadan evvel Ada'daki iki tarafın Kıbrıs sorununun çözümü için belirlenen gündemdeki bütün başlıklar üzerinde anlaşma menziline girmiş olmaları gerektiğini vurgulamıştı.

Güvenlik Konseyi Başkanı 28 Haziran 1991 tarihinde bir Başkanlık Bildirisi yayınlayarak önerilen konferansı yüksek düzeyli toplantı (high-level meeting) olarak adlandırmıştı. Bu toplantının düzenlenmesinden önce iki tarafın bütün konularda anlaşma menziline girmiş olmaları gereğine işaret etmişti.

Güvenlik Konseyi 11 Ekim 1991 tarihinde kabul ettiği 716 sayılı kararında yüksek düzeyli uluslararası toplantının BMGS'nin başkanlığında iki toplumun ve Türkiye ile Yunanistanın iştirakiyle düzenlenmesini öngörmüştü. Bu toplantıyı Kıbrıs hakkında kapsamlı bir çerçeve anlaşmasının tamamlanması için etkili bir mekanizma olarak nitelemişti.

Güvenlik Konseyi, benimsediği bu pozisyonu 10 Nisan ve 26 Ağustos 1992 tarihlerinde kabul ettiği, sırasıyla 750 ve 774 sayılı kararlarında da tekrarlamıştı.

Müzakere sürecinin 2010'dan sonraki dönemlerinde BMG'nin "çok taraflı konferans" (multilateral conference) deyimini kullandığı görülür.

Tarafların Konferans Hakkındaki Görüşleri Farklı

KKTC ve Türkiye, nihai konferansın Ada'daki iki taraf ile üç garantör devletin katılımlarıyla sınırlı olarak gerçekleşmesini istedikleri için "beşli konferans" deyimini kullanmaktadır.

Rum tarafı ve Yunanistan ise nihai konferansı "uluslararası konferans" (international conference) olarak adlandırmaktadır. Onlara göre sorunun iç ve dış veçhesine dair konular üzerinde "Kıbrıslılar" arasında, yani, Kıbrıslı Türklerle Rumlar arasında anlaşmaya varıldıktan sonra, sorunun güvenlik ve garantilerle ilgili dış veçhesini halletmek ve nihai anlaşmaya ulaşmak maksadıyla "uluslararası konferans" toplanmalıdır. Böyle bir Konferans'ta "Kıbrıs Cumhuriyeti hükûmeti" Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarından ayrı olarak yer almalıdır. Rum - Yunan tarafının tercihi Konferansa BM Güvenlik Konseyi üyelerinin ve AB'nin de katılması yönündedir.

BM Tarafsız Kalmaya Çalıştı Ama Başaramadı

BM, iki liderin 1 Aralık'taki akşamı yemeği buluşmasından sonra yaptığı açıklamada "12 Ocak'tan itibaren garantör güçlerin de ilâve katılımlarıyla Kıbrıs hakkında bir Konferans toplanacaktır. Gerekli olduğu takdirde diğer ilgili taraflar davet edileceklerdir" demek

suretiyle, toplantıyı nitelemek için kullanılacak deyim bakımından taraflar karşısında tarafsız kalmaya çalışmıştır. Bununla beraber "gerekli olunca başka ilgili tarafların davet edileceğini" söylemekle tarafsızlığını Rumlardan yana bozmuştur. Bu ifade konferansın terekküp tarzını - Rum tarafının amaçlarına uygun biçimde - ucu açık hale getirmiştir.

Öte Yandan, BM yaptığı açıklamada, Rum - Yunan tarafının çözüm için bir takvim sınırlamasına karşı olduklarını dikkate alarak Garantör Devletlerin de katılımıyla toplanacak "Kıbrıs Konferansı" için süre sınırlaması yapmamıştır. Sadece Konferansın "12 Ocak'tan itibaren toplanacağını" kaydetmekle yetinmiştir. Böylece Konferans süre bakımından da ucu açık hale getirilmiştir.

Cenevre Konferansı'nı Bürgenstock Toplantısına Benzetmek Yanlıştır

KKTC Cumhurbaşkanı Akıncı "5'li Konferans'ın" muhtemel biçiminden söz ederken ANNAN Plânı döneminde 24 - 31 Mart 2004'de İsviçre'nin Bürgenstock kasabasından toplanmış olan konferansın formatını hatırlatmış ve "Bürgenstock tipi" bir format uygulanabileceğini söylemiştir. AB'nin böyle bir format çerçevesinde "masanın yanında ilgili taraf olarak yer alabileceğini" söylemiştir.

Hatırlatmak isterim: BMGS Kofi Annan'ın da iştirakiyle düzenlenen Bürgenstock Konferans'ı nev'i şahsına münhasır (sui generis) yapıya sahipti ve uygulamalara sahne oldu. Bu sebeple önümüzdeki Cenevre Konferansı'nın yapısı ve düzeni için örnek alınabilecek yanı bulunmamaktadır.

Bir kere, Bürgenstock'daki toplantıda garantör devlet olarak İngiltere yoktu. Türkiye ve Yunanistan Dışişleri Bakanları ve sonra da Başbakanları toplantıda hazır bulunmuşlardı. İkincisi, KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş Kıbrıs Türk Toplum Lideri olarak toplantıya katılmamıştı. Kendisini KKTC Başbakanı M. Ali Talât ile Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Serdar Denktaş temsil etmişlerdi. Üçüncüsü, toplantıya Rum Lider Papadopoulos katılmıştı. Beraberinde "Kıbrıs Cumhuriyeti Hükûmeti'ni" temsil iddiasıyla Rum Dışişleri Bakanı Iacovou bulunuyordu. Yani Rumlar hem devlet hem toplum olarak temsil edilmişlerdi. Dördüncüsü, BMGS Kofi Annan bu toplantılarda, "iyi niyet" (good offices) görevi değil, BM Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs konusunda kendisine vermemiş olduğu "hakemlik" (arbitration) rolünü Türkiye'nin icazetiyle ifa etmişti. Anlaşma metninde tarafların üzerinde anlaşamamış oldukları maddeleri BMGS kendisi yazmıştı. Anlaşma metni bu şekilde son şeklini almıştı.

İlk bölümleri BMGS'nin Kıbrıs Özel Danışmanı'nın, son bölümü de BMGS Kofi Annan'ın gözetiminde cereyan eden Bürgenstock toplantılarının son üç gününe AB'nin genişlemeden sorumlu Komiseri Alman Verheugen de katılmıştı.

Bu gerçekler ışığında Akıncı'nın önümüzdeki Cenevre Konferansı'nın mahiyetinden ve düzenlemelerinden bahsederken Bürgenstock toplantılarına atıfta bulunmasın uygun olmadığını, hattâ sakınca teşkil ettiğini düşünüyorum.

Konferansın Toplanabilmesinin Önşartı

Bu bahiste üzerinde durulması gerekli bir konu da, bizim "5'li" olarak nitelediğimiz

konferansın toplanabilmesi için bu vakte kadar BMGS'nin tekrarlaya geldiği önkoşuldur.

BMGS Kasım 2011 Raporunda müzakere sürecinde son safha olan "çok taraflı konferansın" toplanabilmesi için tarafların Kıbrıs sorununun iç ve veçhesini oluşturan konularda anlaşmaya varmış olmaları gerektiği görüşünü dile getirmiştir. BM Güvenlik Konseyi 2026 sayılı kararıyla BMGS'nin bu görüşünü benimsemiştir. BMGS Mart 2012 raporunda da "tarafların haritaların ve sayıların (istatistiklerin) sadece çok taraflı konferansa yol açan dönemde görüşülebileceği hususunda mutabakata vardıklarını" kaydetmiştir. [The two sides have agreed that maps and figures will be discussed only in the period leading up to the multilateral conference.]

Müzakere sürecinin Cenevre durağı için 1 Aralık akşamı yemekte kararlaştırılmış olan takvimin BMGS'nin "önce konunun iç veçhesine dair bütün konularda Ada'daki taraflar arasında anlaşmaya varılmış olması; toprak konusunda haritaların ve bunlara ilişkin sayısal verilerin masaya konulup görüşülmüş bulunması; sonra nihai aşama olan çok taraflı konferans toplanması" şartına uygun olarak düzenlendiği görülmektedir.

Ancak ortada bazı çarpıklıklarından bulunduğu fark etmekteyiz.

Üç Günde Bütün Anlaşmazlık Noktaları Giderilebilecek mi?

Tespit edilen takvime göre Cenevre toplantıları 9 Ocak 2017 Pazartesi günü BM gözetiminde Akıncı ve Anastasiadis'in ve heyetlerinin katılımıyla başlayacaktır. 11 Ocak günü taraflar toprak ayarlamaları konusunda tekliflerini harita şeklinde masaya koyacaklardır. İki tarafın toplantılarına 3 gün ayrılmıştır.

"5'li" veya "çok taraflı" konferans 12 Ocak'ta açılacaktır.

Bu takvime göre, Kıbrıs Türk ve Rum taraflarının, 3 gün, yani 72 saat içinde Kıbrıs müzakerelerinin gündemindeki - "güvenlik ve garantiler" hariç - bütün konularda anlaşmaya varmış olmaları beklenmektedir.

Kamuoyuna yansımış olan bilgilere göre, halen, içinde Sayın Akıncı'nın da dile getirdiği Türk tarafı için hayati önemdeki konularla birlikte, çeşitli kaynaklarda sayısı 50 ilâ 300 civarında olarak belirtilen konularda anlaşmazlık mevcuttur. Ayrıca, üzerinde mutabakat olduğu söylenmekle birlikte Türk tarafı için çok sakıncalı olan ve muhakkak düzeltilmesi gereken noktalar da vardır.

Veto Yetkisi

Kıbrıs'ta kurulması öngörülen federal devlet yapısında taraflar arasında siyasî eşitliği simgeleyen organların başında, federal devletin cumhurbaşkanı ve cumhurbaşkanı yardımcısı gelir. Cumhurbaşkanı ve yardımcısına ayrı ayrı veya birlikte tanınacak veto yetkisiyle siyasî eşitlik uygulamaya yansıtılır.

Veto müessesesi 1960 anayasasında vardı. BM'nin 1984-1985, 1986 ve 1992 (Fikirler Dizisi) çözüm belgelerinde federal devletin cumhurbaşkanının ve yardımcısının beraberce "devletin birliğini" ve Kıbrıs'taki iki toplumun "siyasî eşitliğini" temsil etmeleri öngörülmüştü. Yani veto BM'nin Kıbrıs sorununun çözüm arayışlarına ilişkin

müktesebatında yer bulmuş olan bir kurumdur, uygulamadır. Veto yetkisi müzakere edilen anlaşmaya dâhil ettirilmelidir.

Dönüşümlü Cumhurbaşkanlığı

Çözüm halinde iki taraf arasındaki siyasî eşitliği yansıtacak vazgeçilemez bir uygulama olan dönüşümlü cumhurbaşkanlığı Rum tarafınca henüz kabul edilmiş değildir. Anlaşmada yer almalıdır. Cumhurbaşkanlığı Yardımcılığı için de rotasyon kuralı getirilmelidir. Cumhurbaşkanı Türk olunca, Yardımcı Rum olmalıdır.

Türk Federe Biriminin Kararlara Etkin ve Etkili Katılımı

BMGS 8 Mart 1990 tarihli raporunda siyasî eşitliğin uygulamada şu şekillerde tezahür etmesi gerektiğine işaret etmiştir:

".....federal anayasasının iki toplum tarafından onaylanması ve tadil edilmesi; her iki toplumun federal hükûmetin bütün organlarına ve kararlarına etkili katılımı; federal hükûmetin bir toplumun çıkarları aleyhine karar alabilecek yetkiye sahip olmamasını sağlayacak güvencelerin bulunması ve iki federe devletin eşit ve aynı yetkilere ve işlevlere sahip olmaları.

Mülkiyet Konusu

Müzakere sürecinin gündemindeki bu başlık altında henüz üzerinde mutabakata varılmamış önemli çeşitli konuların bulunduğu dair bilgiler alıyorum. Halk çözümünden sonra çıkabilecek günlük yaşamlarını doğrudan etkilemeyen siyasî mahiyetteki sorunlara göz yumabilir. Ancak mülkiyet bahsindeki sorunlar bütün bir ailenin sadece günlük hayatını değil geleceğini de karartabilir. Bu sebeple barış ortamı için tehdit ve tehlike yaratan gelişmelere sebep olabilir. Bir mülk ile ilgili olarak bireyleri karşı karşıya bırakmayan; bireye malî külfet yüklemeyen formüllerle bu konudaki sorunlar ortadan kaldırılmalı ve iki lider arasında mutabakatlar sağlanmalıdır.

Egemenliğin Kaynağı

Akıncı'nın ve Anastasiadis'in müzakerelerin çerçevesi olarak kullandıkları Çerçeve Belgesi'nde egemenliğin *"eşit olarak Kıbrıslı Rumlardan ve Kıbrıslı Türklerden kaynaklandığı"* ifade edilmiştir. Bu ifade tarzı Rum tarafının güttüğü maksatlara hizmet eder mahiyettedir.

En son olarak Sayın Erdoğan ile Obama arasında cereyan eden telefon görüşmesinde (4 Ocak) çözümün "iki kesimli, iki toplumlu" olması temennisinde bulunulmuştur. Esasen BM Güvenlik Konseyi'nin de belirlediği parametre böyledir.

1992 yılında BMGS'nin taraflarla sürdürdüğü temas ve görüşmeler sonunda çözümün çerçevesi mahiyetinde hazırlanan "Fikirler Dizisi" (Set of Ideas) belgede egemenliğin "Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk Topluluklarından eşit olarak kaynaklandığı" hükmüne yer verilmişti.

Bu sebeplerle anlaşmada gereken değişikliğin yapılması Cenevre'de KKTC heyetince

sağlanmalıdır.

Anlaşmanın AB'nin Birincil Hukuku Olması

Sadece Türk tarafı için değil, varılacak çözümün yaşayabilirliği için fevkalâde önemli bir konu da çözüme dair Anlaşmanın/Antlaşmanın Avrupa Birliği'nin "birincil hukuku" haline getirilmesidir. Türk tarafı bunu öngörmeyen ve teminat altına almayan bir çözüm anlaşmasını kesinlikle kabul etmemelidir. Anlaşmanın AB'nin "birincil hukuku" vasfı kazanamaması halinde varılacak çözümün temel parametreleri çok geçmeden silinmeye başlayacaktır.

~~Cenevre'de İlk Üç Günde Ele Alınması Gereken Diğer Önemli Konular~~

Cenevre'de 72 saatlik bir süre içinde üzerinde anlaşma sağlanması için masaya getirilmesi gereken Türk tarafı için hayati mahiyette daha birçok konu mevcuttur. Görebildiklerimi şöyle sıralayabilirim:

İki kesimliliğin mutlaka korunması gerekirken, Akıncı'nın iki kesimliliği hemen veya gecikmeden ortadan kaldıracak hükümleri kabul ettiğine dair haberler vardır. İki kesimliliği daimî kılmak için gereken yapılmalıdır.

Dört hürriyet, yasal ikamet, kılma hakkı, özel bölgeler ihdası gibi uygulamalarla Kıbrıs Türk halkını kendi federe birim topraklarında azınlığa düşürecek hükümlerin anlaşmada yer alması önlenmelidir.

Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin topraklarına yerleşecek Rumların siyasî haklarını Kıbrıs Türk Federe Devleti'nde kullanmalarına imkân verilmemelidir.

Mülkiyet bahsinde, Rum eski mülk sahiplerinin haklarını öne çıkaran hükümlerin ayıklanması; bir mülkün mevcut kullanıcısının mülkiyet hakkını tehlikeye atan "duygusal bağ" gibi kıstasların anlaşmaya yansımalarının engellenmesi zorunludur.

Nüfus konusunda özde ırkçı ve Kıbrıs Türk tarafının aleyhine ayırıcı ve aslında insan haklarına da aykırı olan dörtte bir nispetinin uygulanmasını öngören hükmün anlaşmaya dercine Türk tarafının verdiği mutabakattan rücu edilmelidir.

Çapraz oy formülünden vazgeçilmelidir.

Toprak bahsinde kıyı uzunluğundan taviz verilmemelidir. Kıbrıs Türk kesiminde özel statülü alan ihdası kabul edilmemelidir. Kıbrıs Türk federe devletinin toprağının yekpare bütünlüğünün korunması gereklidir. Karpaz yarımadasının çeşitli açılardan stratejik önemi dikkate alınarak üzerinde "millî park" şeklinde veya başka şekillerde özel statü kurulması kabul edilmemelidir.

~~Konferans'ta Sadece Ve Münhasıran Güvenlik ve Garantiler Görüşülür~~

Rum - Yunan tarafının ihtilâflı konuları Konferansa havale etmek istemeleri beklenir. Bunun gerçekleşmesi halinde, münhasıran "güvenlik ve garantiler" konusunun görüşülüp kararlaştırılacağı Konferansın mahiyeti değişir. Böylece, Rum tarafı meselâ, "dönüşümlü cumhurbaşkanlığı" formülünü bir taviz gibi kabul edip, Türkiye'nin "garantilerden"

vazgeçmesi için ısrarlı davranabilirler.

Akıncı ile Anastasadis arasındaki üç günlük müzakerede, güvenlik ve garantiler konusu dışındaki bütün konularda tam bir anlaşma ortaya çıkmadığı takdirde garantör Devletlerin katılımıyla yapılacak Konferansa kesinlikle geçilmemelidir. Liderler anlaşmamamışlarsa - bir tek ihtilâflı konu kalmış olsa dahi - süreç Konferansa geçilmeden sonlandırılmalıdır.

Özellikle, iki Liderin üzerinde anlaşamadıkları konular arasında çözüme dair Antlaşma hükümlerinin AB'nin birincil hukukuna dahil edilmesi konusu varsa - ve hattâ bu konu tek anlaşmazlık noktasını teşkil ediyor da olsa - bu böyle olmalıdır. Sürecin sona erdiği ilân edilmelidir.

Toplantıların kesilmesine sebep olan taraf görünmemek gibi bir mülâhazayla bu noktada verilebilecek bir ödünün sonradan Konferansta bütün dengelerin Türk tarafının aleyhine bozulmasına yol açması muhakkaktır. Sırf çözüm fırsatını kaçırmama mülâhazasıyla kabul edilebilecek sakat bir çözümün Türk tarafı için yakın bir gelecekte büyük gailelere sebep olabileceği dikkate alınmalıdır.

Esasen KKTC Cumhurbaşkanı Akıncı, 14 Aralık'ta Lefkoşa'da yaptığı bir konuşmada, "Cenevredeki 5li konferansta garantör ülkelerin toprak bütünlüğü, yönetim ya da AB gibi konuları değil, güvenlik ve garantileri tartışacaklarını" beyan etmiş bulunmaktadır. Doğrusu da budur.

Bununla beraber Akıncı'nın 22 Aralık günü verdiği demeçte bu konuda söyledikleri kanaatimce kafaları karıştıracak mahiyette olmuştur. Akıncı şunları söylemiştir:

1 Aralıkta vardığımız mutabakat; 9, 10 ve 11 Ocak ta iki taraf olarak Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum taraflarının Cenevrede görüşmelere başlayıp 5 başlıkla ilgili konuları görüşmeleri; orada henüz çözümlenmemiş önemli konular var, onları halletmeye çalışmaları, 12 Ocaktan itibaren de bu işin 5li olarak devam etmesidir. Yani 3 garantörün de dahil olmasıdır. Çok açık ve nettir bu...

Görüleceği üzere, Akıncı iki tarafın ilk 3 gün içinde 5 başlıktaki "henüz çözülememiş konuları halletmeye çalışacaklarını" söyledikten sonra, "şayet halledemezlerse 5'li Konferansa geçilemeyecektir" şeklinde bir söz dile getirmiyor. Devam ediyor "12 Ocaktan itibaren de bu işin 5'li olarak devam etmesidir. Yani 3 garantörün de dahil olmasıdır" diyor. Bundan da "Bu işin" yani "iki tarafın çözülememiş konuları halletmeye çalışma işinin" 5'li olarak devam edeceği anlamı çıkıyor. Böylece Akıncı 14 Aralık günü bu konuda söylediklerine ters düşmüş oluyor.

Şayet Akıncı'nın 22 Aralık'ta söylediklerinden benim çıkardığım anlam doğruysa ortaya Türk tarafı için sonu nasıl biteceği belli olmayan bir durum çıkacaktır demektir. Garantörler Kıbrıs'taki tarafların üzerinde anlaşmaya varmaları esas olan konuları görüşme zorunda bırakılmış olacaktırlar. Bu aslında Rum - Yunan tarafının tercih ettiği bir durumdur.

Çünkü, Anastasiadis 14 Aralık'ta yaptığı bir konuşmada yıllardır Türkiye'nin müzakere masasına oturması için mücadele ediyoruz; bu şimdi Cenevrede yapılacak çoklu konferansta gerçekleşecektir" demiştir.

Rum liderin, Rum - Yunan ittifakının niyetlerine ışık tutan bu sözleri Türk tarafı için uyarıcı olmalıdır. Bu sözler, Rum tarafının, Kıbrıs sorununun iç veçhelerine dair ihtilâflı konuları da Türkiye ile müzakere etme maksatlı isteğinin ifadesidir. Bu yola başvurmaları kuvvetli ihtimaldir. Bu ihtimal tahakkuk ettiği zaman Yunanistan'ın ve İngiltere'nin sessiz kalarak meydanı Türkiye'ye bırakmaları da beklenmedik bir durum olmaz.

Kıbrıs Rum tarafının ve Yunanistan'ın, öteden beri Kıbrıs sorununu "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Türkiye tarafından işgal ve istilâsı sorunu" şeklinde tarif ve takdim edegeldiği; sorunun yaratılmasından Türkiye'yi sorumlu tuttuğu; bu sebeplerle çözüm sürecinde doğal muhataplarının Kıbrıs Türk tarafı değil doğrudan Türkiye olduğu anlayış ve görüşünde oldukları da malûmdur. Rum tarafının bu görüşü, aslında, kendilerini Ada'da egemen güç varsaymalarının, Kıbrıslı Türkleri de "azınlık" olarak görmelerinin sebep olduğu mesnetsiz bir üstünlük duygusunun ve saplantısının tezahürüdür.

Sayın Erdoğan Başbakan olduğu dönemde 2010 Şubat'ında yaptığı bir konuşmada, BM'de karşılaştığı Hristofyas'ın "biz ne zaman baş başa görüşeceğiz" diye sorduğunu; kendisinin de "ben sizinle baş başa görüşmem; sizin muhatabınız Sayın Talât'tır" şeklinde cevap verdiğini anlatmıştı.

Uluslararası aktörlerin çözüm sürecinin başarısızlığa uğrayıp kesilmesini önlemek için çeşitli baskı yöntemlerine başvurmaları beklenir. Zamanla sınırlı toplantılarda son saat, hattâ son dakika baskılarına karşı dayanıklılık gösteren tarafların kazançlı çıktıkları tecrübelerle sabittir. Böyle bir durumda KKTC ve Türkiye'nin bunlardan etkilenmeden ve "anlaşmayı bozan taraf olmayalım" düşünce ve kaygısına kapılmadan hareket etmelidir.

Annan Plânı döneminde ve sonrasında Türkiye'nin "AB üyelik sürecimiz Kıbrıs konusu yüzünden zarar görmesin; bu sebeple Kıbrıs'ta esnek davranalım; oyunbozan olmayalım" gibi bir kaygısı, hattâ takıntısı vardı. Oysa Türkiye'nin AB üyelik sürecini olumsuz etkileyen asıl faktörün Kıbrıs konusu olmadığı artık gün gibi aşikâr olmuştur. Avrupa Parlâmentosu'nun Türkiye'nin "müzakere sürecinin geçici olarak dondurulmasını" tavsiye eden raporundaki gerekçeler de gerçeği ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan, BMGS, iki lider ve Güvenlik Konseyi çözümün "Kıbrıslılar" tarafından ortaya çıkarılması gerektiğini savunduklarına göre, bu mülâhazayla da iki liderin aralarında anlaşamadıkları konuların garantörlerin önüne getirilmesine müsaade etmemeleri esasen gerekir. Liderler anlaşamamışlarsa süreç Konferansa geçilmeden sonlandırılmalıdır.

Konferansın Katılımcıları

Konferans'ın katılımcılarının Kıbrıs Türk tarafı, Kıbrıs Rum tarafı, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere olduğu önceden kesin biçimde saptanmalıdır. 1 Aralık akşamı iki liderin katılımıyla düzenlenen akşam yemeğinden sonra BM tarafından yapılan açıklamadaki diplomatik dil aksi yorumlara imkân bırakan mahiyettedir.

GKRY'nin ve Yunanistan'ın Konferansın kendi emellerine uygun düşen biçimde teşkilâtlandırılması ve yönetilip yönlendirilebilmesi maksadıyla çeşitli diplomasi, protokol, usul ve şekil hilelerine başvurmalarını beklemeliyiz.

"Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" Katılmasına Rıza Gösterilemez

Rum - Yunan ortaklığının öncelikle ve önemle sözde "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" Konferans'ta temsil edildiği görüntüsünü verecek bir düzenleme yapılması yönünde faaliyete geçmeleri beklenmelidir.

Nitekim, Rum tarafında, Anastasiadis dahil yönetimin ve siyasî partilerin ileri gelenleri şimdiden Konferans'a "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" katılacağını varsayan demeçler vermeğe başlamışlardır. Bu meyanda "Garanti Antlaşması'nın taraflarından birinin 'Kıbrıs Cumhuriyeti' olduğu; Konferans'ın Kıbrıs'ı doğrudan ilgilendiren bir antlaşmayı tadil etmek maksadıyla toplanacağı; bir uluslararası akit yapılacağı; bu sebeplerle de Konferans'ta Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hazır bulunacağı" gibi savlar ileri sürülmektedir.

Bu yazının kaleme alındığı günlerde 1 Ocak 2017 tarihli Kıbrıs Rum Politis gazetesi Anastasiadis'in verdiği mülâkatta Konferans'a "Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı" sıfatıyla katılacağını açıkladığı haberini vermiştir.

Gazeteye göre Anastasiadis'in bu konuda şunları söylemiştir: "İstense de istenmese de, uluslararası bir antlaşma iptal edilecekse, değiştirilecekse, dönüştürülecekse o antlaşmaya taraf olanların tamamı katılır. Sözde beşli konferansa - ki beşli değil- bir yandan anlaşmaya taraf olanlardan birinin temsilcisi olarak Kıbrıs Cumhuriyetini bir yandan da garantilerin varlığından etkilenen Kıbrıs Rum toplumunu temsilen katılacağım. Garanti rejiminden aynı şekilde etkilenen Kıbrıs Türk tarafı da (katılacak)..... İstense de istenmese de, Kıbrıs Cumhuriyeti temsil edilmek zorunda. Kıbrıs Cumhuriyeti Başkanlığım asla sona ermedi."

12 Ocak 2017 günü başlayacak Konferans'a BMGS tarafından Akıncı'ya ve Anastasiadis'e gönderilecek davet yazısının her iki Lider'e de "Toplum Lideri" sıfatı kullanılarak gönderilmesi önem taşımaktadır ("Leader of the Turkish/Greek Cypriot Community" gibi). Bu hususun BM Sekreteryası nezdinde takibi gerekir.

Rum tarafının Konferans'ta "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" temsil edildiği görüntüsünü verebilmek için Anastasiadis'in Cenevre'ye varış ve ayrılışında uygulanacak protokol kurallarını dahi istismar edeceği kuşkusuzdur.

Konferans'ta Türkiye Cumhurbaşkanı Tarafından Temsil Edilecek

BM himayesindeki Konferans'a Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan'ın katılacağı sözcü Kalın tarafından açıklanmıştır. Yunanistan'ın da Başbakan tarafından temsil edilmesi

beklenmektedir. Bununla beraber, Yunanistan Dışışleri Bakanı Kotsias yaptığı bir konuşmada Yunanistan'ın "toplantının amacı Türk garantilerinin kaldırılması olduğu takdirde Konferans'a katılacağını" ifade etmiştir. Bu aşamada İngiltere'nin münasip bir düzeyde Konferansa katılacağı açıklanmıştır.

Konferansa ev sahipliği yapan İsviçre tarafından Türkiye Cumhurbaşkanı ve Yunanistan Başbakanı ve katılırsa İngiltere Başbakanı için Cenevre Havaalanında BM çerçevesindeki toplantılara katılmak üzere gelen Devlet ve Hükûmet Başkanlarına uygun düşen karşılama protokolü uygulanacaktır. "Kıbrıs Cumhuriyeti" BM üyesi olduğu ve İsviçre tarafından da meşru bir Devlet olarak tanındığı için Anastasiadis'e de "Cumhurbaşkanı" protokolü uygulayacaklardır. Havaalanına "Kıbrıs" bayrağı çekilecektir. KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Akıncı'ya ise, İsviçre tarafından, Cenevre'ye toplantı için gelen bir kişi muamelesi yapılacaktır. Sayın Akıncı Cenevre'deki Büyükelçilerimiz ve BM Protokol yetkilisi tarafından karşılanacaktır. Böylece, Anastasiadis'in "Kıbrıs Cumhuriyeti" Cumhurbaşkanı, Akıncı'nın da BM üyesi olan "Kıbrıs " devletinin toplumlarından birinin lideri olduğu şeklindeki - uluslararası toplumun sebebiyet verdiği - farazî bir durum maalesef olgu görüntüsü halini alacaktır.

Yine de mühim olan, Kıbrıs'taki taraflar arasındaki statü eşitsizliği görüntüsünün konferansın toplanacağı mekâna ve toplantı salonu içindeki fizikî düzenlemelere yansıtılmasının önlenmesidir.

Şayet Konferans Cenevre'de BM'nin yer aldığı Palais des Nations'daki bir salonda toplanacaksa, BM binasına Kıbrıs bayrağının çekilmesine mani olmak için diplomatik teşebbüs yapmak lâzımdır. Çünkü Anastasiadis o binanın çatısı altında "Devlet Başkanı" statüsünde değil, Kıbrıs'taki iki toplumun liderlerinden biri sıfatıyla bulunuyor olacaktır.

Toplantı salonu içindeki düzenlemenin de iki tarafın konferanstaki siyasî statü eşitliğini yansıtacak şekilde olması zorunludur.

Konferans salonunda da "Kıbrıs" bayrağı yer almamalıdır.

Beşgen Masa Düzeni

Konferans salonunda beşgen bir masa düzeni kurulmalıdır. Türkiye, Yunanistan, İngiltere, Kıbrıs Türk Toplum (Turkish Cypriot Community) ve Kıbrıs Rum toplumu (Greek Cypriot Community) heyetleri bu beşgen masa etrafında oturmalıdırlar. Müzakere süreci BM'nin "iyi niyet" görevi çerçevesinde yürütüldüğü ve Konferansın da müzakere sürecinin son aşamasını oluşturduğu için BMGS'nin de Konferans'ta hazır bulunması gerekir. BM için başka bir masa tertibi öngörülüyorsa, masa düzeni altıgen olabilir.

Rum tarafının hem devlet/hükûmet, hem toplum görüntüsü vermesini önlemek üzere, Kıbrıs Türk ve Rum heyetlerinde, temsilci olarak sadece liderler ve müzakerecilerin yer almaları sağlanmalıdır. Lidere ve müzakereciye gereken sayıda danışman, uzman ve not tutucu vs refakat etmelidir. Bu hususlar BM sekretaryası ile önceden görüşülüp taraflar arasında mutabakat sağlanmalıdır.

AB Konferansta Katılımcı Statüsünde Bulunmamalıdır

Kıbrıs Rum Yönetimi AB'nin yüksek siyasî düzeyde Cenevre Konferansı'na katılmasını sağlama girişimlerini sürdürmektedir. AB Konseyi'nin 15 Aralık'taki son Zirve toplantısında Kıbrıs konusunda bir sunumda bulunan Anastasiadis üye Devletlere Konferans'a katılmaları yolunda çağrı yapmıştır. AB Konseyi yayınladığı sonuç Bildirisinde Rum tarafının çağrısına olumlu yanıt vermiş ve "Kıbrıs'ın Birliğimizin üyesi olduğunu ve çözümden sonra da üyemiz olarak kalacağını dikkate alarak 12 Ocak 2017'deki Kıbrıs hakkındaki Konferans'a katılmağa hazır olduğumuzu bildiririz" ifadesine yer vermiştir.

Basında yer alan haberlerden AB Komisyonu Başkanı Junker'in ve Dışişleri ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Mogherini'nin Konferans'a katılacaklarını açıkladıklarını anlıyoruz. Almanya Başbakanı Merkel'in katılma arzusu izhar ettiğini; kendisi katılamazsa Dışişleri Bakanı Steinmeier'in katılacağını söylediğini öğreniyoruz. AB'nin diğer üyelerinden de katılma isteğinin gelmesi beklenebilir.

AB'nin Konferans'a siyasî düzeyde katılması önlenmelidir. Çünkü bu Konferans AB'nin değil, BM'nin himayesindedir. Ayrıca Konferansın gündemini "Güvenlik ve Garantiler" konusu oluşturacaktır. AB bu konuyla GKRY'nin ve Yunanistan'ın AB üyesi olmaları sebebiyle ve onların yönlendirmeleriyle ilgilenmektedir.

AB bugüne kadar hem Kıbrıs konusunda hem Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde aldığı tek yanlı kararlar ve yaptığı uygulamalarla Rumları uzlaşmazlığa azmettirmiştir. Onları çözümsüzlükten rahatsız olmaz duruma getirmiştir. Annan Plânı döneminde, AB, Rumların çözümü kabul edeceği varsayımından hareket etmiştir. Çözümü kabul etmesi için ABD ile birlikte KKTC liderliğine baskı yapmıştır. KKTC'de Annan Plânı'nı destekleyen siyasî muhalefete arka çıkmıştır. Sonunda, çözümü Türk tarafı kabul ederken, Rumları büyük çoğunlukla reddetmesi üzerine "sadece Rum tarafı bizi aldattı" demekle yetinmiştir. AB, Referandum sonucu karşısında Rumları cezalandıracaklarına ve Türk tarafı üzerindeki ambargoların hafifletilmesi için çalışacaklarına dair verdiği sözleri tutmamıştır. "Kıbrıs Türk Toplumu" için yapmayı vaat ettiği yardıma dair hazırladığı "Yeşil Hat Tüzüğünü" bir türlü uygulamaya geçirememiştir. AB Kıbrıs konusunda Türk tarafı nezdinde inanırlığını ve güvenilirliğini kaybetmiştir. AB Kıbrıs konusunda tarafsız değil, aksine Rumlardan ve Yunanistan'dan yana taraftır. AB'nin ilgili yetkilisi Federica Mogherini garantiler bahsinde Rum ve Yunan pozisyonlarına arka çıkan demeçler vermektedir. Örneğin, 29 Ekim'de "Kıbrıs için en iyi garantinin AB olduğuna" dair sözler dile getirmiştir.

KKTC Cumhurbaşkanı Akıncı ve oluşturduğu müzakere heyeti Kıbrıs Türk halkının geleceğini AB içinde gördüğü bilinmektedir. Akıncı'nın Türkiye de AB'ne üye olmadan evvel Kıbrıs Türk tarafının Rum devletine yamanarak AB ile bütünleşmesini sakıncalı bulmadığı da anlaşılmaktadır. Bu sebeplerle Akıncı'nın AB'nin Konferansa davet edilmesi bahsinde AB'ni karşısına alacak kararlı tutumlar takınmaktan kaçınabileceği izlenimini almaktayım.

Türkiye AB'nin Kıbrıs Konferansı'na siyasî seviyede katılmasına ve rol almasına kararlılıkla karşı çıkmalıdır. Türkiye, Konferans'ta, iki AB üyesi GKRY ve Yunanistan ile İngiltere karşısında Kıbrıs adasından kaynaklanan menfaatleri bakımından esasen yalnız kalmış

durumda olacaktır. Bir de AB'nin katılmasına göz yumulmamalıdır. Bununla beraber, çözüm şeklinin AB'ni teknik açıdan ilgilendiren veya AB'ne yansması olan bir veçhesinde Kıbrıs'taki iki tarafın teknik bilgi ve görüş alabilmesine imkân vermek maksadıyla Brüksel'in 9 Ocak'tan itibaren bazı uzmanlarını Cenevre'de hazır bulundurması faydalı olabilir. Gerekirse ilgili uzman konferans salonuna davet edilebilir. Açıklamaları bittikten sonra salonu terk eder.

Uluslararası Konferans Türk Tarafınca Kabul Edilmemelidir.

12 Ocak'ta açılacak olan belirli katılımlı Cenevre Konferansı'nı, ilgi gösteren devletlerin katılımına açık uluslararası bir konferans haline getirme niyet ve gayretlerinin varlığını müşahade etmekteyim. Kıbrıs Rum tarafının bu yöndeki niyeti ve çabaları bilinmektedir.

Haberlerde, Anastasiadis'in Kıbrıs konusunu Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov ile telefonda görüştüğü ve Rusya'nın Konferans'a katılmağa ilgi duyduğu bildirilmektedir.

Güney Kıbrıs'taki Komünist AKEL Partisi'nin Konferans'a Çin'i davet ettiğine dair haberler de vardır.

GKRY'nin Konferans'a BM Güvenlik Konseyi'nin Daimî üyelerinin hepsinin katılmasını sağlamağa çalıştığı anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin Konferans'ın BMGS, Ada'daki iki taraf ve 3 garantör Devlet dışında bir katılımı toplanmasına kararlı biçimde karşı çıkmalıdır. İcap ettiği takdirde Konferans'a katılmamayı da göze alabilmelidir. 12 Ocak'a kadar geçecek zaman zarfında Türkiye'nin yapacağı diplomatik teşebbüslerde BMGS'ne ve ilgili diğer muhataplara kararlılığımız hissettirilmelidir.

BMGS artı beş dışındaki katılımcıların Konferans'ta pasif gözlemci gibi oturmaktan öteye aktif katılımcı durumunda olmayacakları, söylense bile kararlı tutumumuzda geri adım atmamalıyız. Çünkü, Rumların ve Yunanistan'ın Konferansı katılımcı sayısı itibariyle genişletmek istemelerindeki asıl amaç, Konferans boyunca sadece toplantılar sırasında değil, bundan daha çok kahve molalarında, yemek aralarında, akşam yemeklerinde, hattâ gece otel lobilerinde AB'nin ve ABD, Fransa, Rusya, Çin, Almanya gibi Devletlerin diplomatları vasıtasıyla Türkiye'yi baskı altında tutmaktır. Bu güçlerin birbirinden farklı çeşitli sebeplerle Kıbrıs konusunda Rum tarafının ve Yunanistan'ın yandaşı durumunda olduklarını söylemeğe lüzum yoktur. Bugün Türkiye, Doğu Akdeniz ile ilgili çıkarlar bakımından Kıbrıs adası itibariyle büyük güçlerin rakibi halindedir.

Türkiye 1960 Etkin ve Fiilî Garanti Hak Ve Yetkilerini Kaybetmemelidir

Türkiye sırf Kıbrıs müzakere sürecinin gündemindeki konulardan "güvenlik ve garantiler" konusunun müzakere edileceği Konferans'ta 1960 Antlaşmalarıyla Kıbrıs'ta elde ettiği fiilî ve etkin garanti hak ve yetisinin sulandırılmadan aynen devam etmesi hususunda kararlı davranmalıdır.

Kıbrıs adası Türkiye'nin dış güvenlik kuşağının en önemli dilimlerinden, cephesinden biridir ve hattâ başlıcasıdır. Kıbrıs adasının Türkiye'nin aleyhinde emeller besleyen güçlerin eline geçmesinin veya oraya bu çeşit güç odaklarının, yuvalarının konuşlanmasının Türkiye'nin

ulusal güvenliğinin askerî, ekonomik, enerji, çevre, vs gibi bütün veçheleri için büyük tehlikeler doğuracağını vurgulamağa lüzum yoktur.

Esasen Kıbrıs sorunu 1950'lerde Ada'ya egemen olan İngiltere'ye ve sonra Kıbrıslı soydaşlarımıza karşı Rum teröristlerin yürüttüğü faaliyetler, gerçekleştirdikleri eylemler sonucunda ortaya çıkmıştır. Kıbrıs sorununun ortaya çıkmasıyla birlikte Ada'dan Türkiye'ye çeşitli boyutlarda tehditler yönelmeye başlamıştır. Türkiye, fiilî ve etkin garanti haklarını kullanarak gerçekleştirdiği Barış harekâtımızdan sonra geçen 40 küsur yıl boyunca Kıbrıs'tan ülkemize yönelebilecek tehdit ve tehlikeleri kontrol altında tutabilmiştir.

Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan çeşitli vesilelerle "ülkemize tehdit nereden geliyorsa, Türkiye'nin orada olacağını; Irak'tan geliyorsa orada, Suriye'den geliyorsa orada olacağını" söylemiştir. Bu söylem elbette ki Kıbrıs adası için de geçerli olmalıdır.

Türkiye'yi hedef alan terörist unsurların belkemiğini oluşturduğu Akdeniz'e de çıkışı olan devlet yapılanmaları teşebbüslerinin ülkemizi güney doğu hudutlarımız boyunca kuşatmasının önlenmesinin ne kadar önemli olduğunu vurgulamağa lüzum yoktur. Aynı şekilde, İskenderun Körfezi'nden Batı'ya doğru uzanan kıyı şeridimizin Kıbrıs adasından kaynaklanacak tehdit ve tehlikelerden uzak tutulması da millî güvenliğimiz ve savunmamız bakımından o kadar önemli ve hayâtîdir. Bu konu değerlendirilirken güvenliğin bir bütün olduğu; yer ve zaman itibarıyla bölünmeye gelemeyeceği gerçeği dikkate alınmalıdır.

Bu gerçeğin bilinci içinde olarak Türkiye, sırf Kıbrıs müzakere sürecinin gündemindeki konulardan "güvenlik ve garantiler" konusunun müzakere edileceği Konferans'ta 1960 Antlaşmalarıyla Kıbrıs'ta elde ettiği fiilî ve etkin garanti hak ve yetisinin sulandırılmadan aynen devam etmesi hususunda kararlı davranmalıdır. Bunun böyle olacağından şüphe etmemiz için bir sebep yoktur ve olmaması da gerekir.

Çünkü, Kıbrıs sorununa bulunabilecek çözüm çerçevesinde Türkiye'nin 1960 Antlaşmalarıyla Kıbrıs'ta elde ettiği fiilî ve etkin garanti hak ve yetkilerinin sulandırılmadan devam etmesinin Türkiye için vazgeçilemez bir koşul olduğu on yıllardır bu vakte kadar Türkiye tarafından çeşitli vesilelerle açıklanmış bulunmaktadır. Buna dair Millî Güvenlik Kurulu'nun kararları vardır. Devlet adamlarımızın demeçleri vardır. Son dönemde Başbakan Sayın Binali Yıldırım Kasım ayı sonunda TBMM'de Parti Meclis Grubu konuşmasında ve kısa bir süre önce de TBMM'de 2017 yılı Bütçe konuşmasında "Türkiye'nin etkin garantörlüğünün devamının Kıbrıs'ta varılacak bir anlaşmanın olmazsa olmazı" olduğunu ifade etmiştir.

Bununla beraber, müzakere süreci boyunca bu konuda tarafların kullandığı söylemler ve uluslararası plânda yaptığı teşebbüsler itibarıyla Rum - Yunan cephesinin, Türk tarafına nazaran daha kararlı bir duruş ortaya koymuş olduğunu müşahade etmiş bulunuyorum.

Rum - Yunan tarafının bu konudaki ortak söylemi "Türk askerî varlığının son erine kadar Ada'dan ayrılması ve çağdışı ve modası geçmiş garantiler sisteminin lağvedilmesi sağlanmadıkça Kıbrıs sorunu halledilmiş sayılmaz" mealinde olagelmıştır. Bu söylemlerini, Doğu Akdeniz bölgesinde Türkiye'ye hasım devletlerle yaptıkları toplantıların ortak bildirilerine de yansıtmışlardır. Meselâ, Yunanistan, Kıbrıs ve Mısır arasında 2016 Ekim

ayında yapılan bir üçlü Zirve toplantısından sonra yayınlanan ortak bildiride şu ifadeye yer vermişlerdir: "Kıbrıs sorununun çözümü Kıbrıslıların kendilerinin kaygılarına ve emellerine cevap vermeli ve çözüm çerçevesinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin sarıh tasvibi olmadan kullanılabilecek askerî müdahale hakkını içeren garantiler gibi çağdışı ve modası geçmiş güvenlik düzenlemeleri öngörülmemelidir."

Kıbrıs'taki Türk askerî varlığının sona erdirilmesi ve 1960 garanti sisteminin ilga edilmesi bahsinde AB'nin de Kıbrıs Rum tarafının ve Yunanistan'ın yanında olduğu bir olgudur.

Rusya Federasyonu da bu konuda Rum tarafına destek vermektedir. Rusya Dışişleri Bakanlığının internet sitesinde yer alan bir basın bültenine göre, Dışişleri Bakanı Lavrov'un 23 Aralık günü kendisini telefonla arayan Anastasiadis'e, diğer hususlar meyanında, "Kıbrıs için var olan garanti sisteminin 'anakronik' (çağdışı) nitelik taşıdığını; modern bağımsız bir devletin dış garantörlere ihtiyacının olmayacağını; çözümden sonra geçiş döneminde uygulanabilecek olan en etkili garantilerin, BM Güvenlik Konseyi tarafından sağlanan garantiler olacağını" söylemiştir.

Türk tarafında güvenlik ve garantiler konusunda verilen çeşitli demeçlere gelince: Bu demeçlerde Rum tarafının çözüm çerçevesindeki güvenlikle ilgili kaygılarına hak veren ve bu kaygıları Kıbrıs Türk halkının kaygıları ve hattâ korkularıyla eş değerde tutan ifadeler duymaktayız.

KKTC Cumhurbaşkanı Akıncı beyanlarında güvenlik konusuna değinirken ifadelerindeki vurgulamaları sadece Kıbrıs Türk halkının geçmişin acı gerçekleri karşısında Türkiye'nin etkin ve fiilî garantisine ihtiyaç duyduğu olgusu üzerinde yapmak yerine, "iki toplumun geçmişte karşılıklı olarak yaşadıkları acılardan, kanlı olaylardan, bunların sebebiyet verdiği korkulardan ve güvensizliklerden" söz etmektedir. Bir konuşmasında "Kıbrıslı Türklerin geçmişte yaşadıklarından dolayı Kıbrıslı Rumlardan, Rumların da 1974 deneyimlerinden dolayı Türkiyeden korktuklarını" dile getirmiştir.

Çavuşoğlu'nun da benzer sözleri vardır. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu GKRY'de çıkan Fileleftheros gazetesine verdiği bir mülâkatta güvenlik konusunda "kalıcı bir çözüm olması için Kıbrıslı Rumların da endişelerinin bertaraf edilmesi gerektiğinin farkındayız.... Kıbrıslı Rumların da 1974'te yaşananlara dair anıları taze " şeklinde konuşmuştur.

Öncelikle şunu belirtmek istiyorum: Bugüne kadar ben herhangi bir Rum Liderin ve/veya Yunan Dışişleri Bakanı'nın "Kıbrıslı Türkler geçmişte yaşadıklarından dolayı Kıbrıslı Rumlardan ve Yunanistan'dan korkmaktadırlar, güvensizlik duymaktadırlar; Kıbrıslı Türklerin güvenlik boyutundaki endişelerinin ciddi şekilde dikkate alınması gerekir" şeklindeki sözlerini ne işittim, ne de bir kaynaktan okudum.

Rumların Türkiye'den korkularına hak vermek yanlıştır; yanıltıcıdır. Tarihî gerçeklerin saptırılmasıdır.

1960'da otaklık Devlet'i kuruldu. Türkiye Kıbrıs'ta varılan anlaşmanın ve sağlanan barışın hem bölgede hem de Türk - Yunan ilişkilerinde olumlu yansımalarının olacağı beklentisi içindeydi. Rum - Yunan cephesi Anlaşmayı içlerine sindiremediler. Sapık hayallerinin, yani "enosis'in" peşinde gitme uğruna Ada'da Türk varlığını yok etmek için kan dökmeğe

başladılar. Şayet garantör Türkiye'den korkuyor olsalardı bu yola gidebilirler miydi? 11 yıl Kıbrıs Türk halkına şiddet ve baskı uyguladılar. Kıbrıs Türk halkına kendi vatanlarında hapis hayatı yaşattılar.

Şayet Türkiye'den korkuyor olsalardı Kıbrıs Türk halkına saldırdıkları dönemde bir taraftan "kanlı Noel" katliamını yapıp, diğer taraftan Türkiye'nin askerî müdahalesi geciktikçe Kıbrıs Türk halkına güçlü hoparlörlerle her gün "bekledim de gelmedin, hiç mi beni sevmedin" şarkısını dinletmeğe cesaret edebilirler miydi? Gazetelerinde "Türkiye çıkarma yapıyor" alt yazısıyla göğsünde ay yıldız olan fesli bir kişiyi lâzımlık üzerine oturmuş vaziyette gösteren bir karikatür yayınlamaya tevessül edebilirler miydi?

Yunanistan garantör Türkiye'den çekiniyor olsaydı, bizzat Andreas Papandreou'nun "Namlunun Ucundaki Demokrasi" kitabında anlattığı üzere, babası Başbakan George Papandreou sivil kıyafet giydirilmiş yirmi bin Yunan askerini tam teçhizatlı olarak 1964 Haziran'ında gizlice Kıbrıs'a çıkarmağa cüret edebilir miydi?

Yine Yunanistan garantör Devlet Türkiye'den korkuyor, çekiniyor olsaydı Kıbrıs'ta 15 Temmuz 1974 günü askerî darbe yaparak "enosis" ilân teşebbüsünde bulunabilir miydi?

Rumlar Muratağa, Atlılar ve Sandallar'da soydaşlarımızı katledip toplu mezarlara gömmeye cüret edebilirler miydi?

Cenevre'de Konferans masasına oturacak olan Türkiye ve KKTC heyetlerinin Makarios'un 19 Temmuz 1974 günü New York'ta BM Güvenlik Konseyi'nde yaptığı konuşmanın 1780 sayılı zaptını okumuş olarak toplantıya gitmelerini ve konuşmanın metnini dosyalarında bulundurmalarını salık veririm.

O konuşmasının bir yerinde Makarios, Yunanistan'dan Kıbrıs yönelen tehdit ve tehlikeler hakkında Kıbrıs'taki Yunanistan Büyükelçisi'ne şunları söylediğini nakletmiştir: " (Kendisine) cevap verdim ve dedim ki 'yaşanan olaylar karşısında Türkiye'den bize gelebilecek tehlikenin Yunanistan'dan gelen tehlikeden çok daha az olduğunu düşünüyorum.' Nitekim gelişmeler (Yunanistan'dan) korkumda haklı olduğumu kanıtlamıştır."

Bugün Rum - Yunan cephesinin elde etmeyi hedeflediği sonuç - Türk tarafının konu hakkındaki gevşek söylemlerinden ve Türk kamuoyunun Kıbrıs'a ilişkin gerçekleri pek hatırlamamakta olmasından da yararlanarak - Rumların Türkiye'nin Kıbrıs'taki etkin ve fiilî garanti hak ve yetkilerinin kaldırılmasını istemekte haklı olduğu yolunda uluslararası çevrelerde ve kamuoylarında peşin bir kanaatin doğmasını sağlamaktır. 1960 garantilerinin kaldırılmasından sonra da Ada'ki Türk varlığının yok edilmesi ve böylece Kıbrıs'ın fiilen bir Yunan adası haline getirilmesi tarihî hedefleri doğrultusunda ilerleyebilmektir.

Akıncı'nın ve Çavuşoğlu'nun "Rumların güvenlik konusundaki sözde endişelerine hak veren ifadeleri, beni BMGS Kofi Annan'ın 2004 referandumunun sonucu hakkında yayınladığı - şimdi eminin çok az kişiyi hatırladığı - 28 Mayıs 2004 tarihli raporunun 84. paragrafında yaptığı bir değerlendirmeyi hatırlamaya sevketti. Değerlendirme şöyle:

*[] yeniden yüzdürmeğe ve bugünkü durumdan bir çözüm çıkarmağa yarayacak bir fırsatın ortaya çıkması ihtimali her zaman vardır. Bu bağlamda, Türk niyetleri hakkında sahip oldukları tarihî güvensizlikten kaynaklanan güvenlik ve uygulamaya ilişkin korkular Kıbrıslı Rumlar arasında ön plânda ortaya çıkmaktadır. Görüşüme göre, bu korkuların Kıbrıs Rum tarafınca açıklıkla ve nihai şekilde dile getirilmesi kaydıyla, Güvenlik Konseyibunlar üzerinde durursa, doğru yapmış olur.

Okunmasından anlaşılacağı üzere, "plânı yeniden yüzdürmek" için ortaya fırsat çıkmıştır. Bu fırsat içinde, sanki Kofi Annan'ın tavsiye ettiği şekilde, sadece BM Güvenlik Konseyi değil, KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Akıncı ve Türkiye Dışişleri Bakanı Sayın Çavuşoğlu Rumların "güvenlik" hakkındaki korkularını, güvensizlik duygularını, endişelerini dile getirir ve bunların "ciddi şekilde ele alınmasının, bertaraf edilmesinin gerektiğine" işaret eder olmuşlardır.

Bu çeşit ifadelerle BMGS'nin 13 yıl önce yaptığı bir değerlendirme arasında bağ kurmam acaba benim aşırı şüphecilik mi olur?

Erdoğan - Obama Telefon Görüşmesi

Cumhurbaşkanlığınca yapılan 4 Ocak 2017 tarihli Basın Açıklamasında "Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ile ABD Başkanı Sayın Barack Obama arasında bu akşam bir telefon görüşmesi gerçekleşmiştir" denildikten sonra, diğer hususlar meyanında, "Kıbrıs meselesine de değinilen görüşmede her iki lider, halihazırdaki müzakere sürecinin, iki kesimli, iki toplumlu bir çözümle adada birliğin sağlanmasıyla neticelenmesi temennisinde bulunmuştur" ifadesine yer verilmiştir.

ABD ve İngiltere'nin Güvelik ve Garantiler Konusunda Bir Planı mı Var?

Basında ABD ile İngiltere'nin garantiler konusunda tarafların birbirine zıt pozisyonları arasında bir yakınlaşma ve sonunda uzlaşma sağlamak maksadıyla formüller arayışında olduklarına dair haberler çıkmaktadır. Öne sürülen formüller çerçevesinde Türkiye'nin sadece Federal yapı içinde Kıbrıs Türk federe devletine (eyaletine) güvenlik garantisi vermesi; teminat süresinin sınırlı olması ve Türk askerî varlığının da asker mevcudu ve silâh sayı ve seviyesi bakımından önemli ölçüde düşürülmesi öngörülmektedir. Garanti hakkının kullanılması bakımından da BM Güvenlik Konseyi tarafından onaylanması ve NATO mekanizmalarıyla denetim altında tutulması gibi şartlardan söz edilmektedir.

Türkiye'nin bu ve benzeri uzlaş formüllerine, itibar edeceğini tahmin etmemekteyim. Türkiye'nin BM Güvenlik Konseyi'nin ve/veya AB'nin garantisi gibi teklifleri de kabul etmemesi gerekir.

Türkiye Fiilî ve Etkin Garantörlüğünü Sürdürmelidir

Şayet Yunanistan ve İngiltere garantör olmak istemiyorlarsa, bu onların bileceği bir iştir. Türkiye 1960 Antlaşmalarıyla elde ettiği "etkin", yani antlaşmadan kaynaklanan gerektiğinde kullanılabilecek olan "askerî müdahale" hakkı ile "fiilî" yani, Ada'da devamlı olarak "fiilen asker bulundurma" hakkını; garantörlük statüsünü muhafaza etmelidir.

Garantör Devletler veya Devlet, hem federal devletin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü, güvenliğini, federal anayasa düzenini, çözümün temel ilkesi olan "iki kesimliği" (bizonality), hem de federe devletlerin/eyaletlerin "kurucu (co-founder) ortak" statüsünü, toprak bütünlüğünü, anayasa düzenini ve güvenliğini garanti etmelidirler.

Kıbrıs sorunundaki çözümsüzlüğün ve iki taraf arasındaki karşılıklı derin güvensizliğin 43 yıl sürdüğü dikkate alınarak, Türkiye ve Yunanistan'ın Ada'da bulundurdıkları asker sayısının kademeli olarak 1960 İttifak Antlaşması'nın I. sayılı Protokolü'nde öngörülen Türkiye için 650, Yunanistan için 950 seviyesine indirilmesi için asgari 20 yıllık bir takvim düzenlenmelidir. Bununla beraber, Türkiye'nin AB'ne katılım antlaşmasının imzalanıp yürürlüğe girdiği tarihte her halükârda 650/950 veya o tarihte üzerinde mutabık kalınacak bir kuvvet seviyesine indirilmelidir. 24 Nisan 2004 tarihinde Ada'da referanduma sunulup Rumlar tarafından reddedilen Annan Plânı'nda bu konuda 14 yıl öngörülmüştü.

Türkiye AB tam üyesi olduktan sonra da (şayet olabilirse), Türkiye ve Yunanistan'ın - İngiltere örneğinde olduğu gibi - bir gün AB'den ayrılma kararı alabilecekleri ihtimali de düşünülerek Garanti ve İttifak Antlaşmaları behemehal korunmalıdır. 650/950 seviyesi - veya başka bir seviye - devamlı olmalıdır. Kuvvetlerin tamamen çekilmesi amacı doğrultusunda her yıl veya 3 yılda veya 5 yılda bir "gözden geçirme" mekanizması kabul edilmemelidir.

Rum Tarafının Muhtemel Talebi

Annan Plânı üzerindeki müzakere sürecinin 2003 Şubat ayında La Haye'de cereyan eden aşamasında o zaman ki Rum lider Papadopoulos, Plân'ın garantiler ve güvenlikle ilgili bölümündeki hükümlerin aynen uygulanacağına dair Türkiye ve Yunanistan'ın peşin taahhütte bulunmasını talep etmiş; aksi takdirde anlaşmanın referanduma sunulmasını kabul etmeyeceğini bildirmiştir. BMGS'nin 1 Nisan 2003 tarihli ve S/2003/398 sayılı Raporunun 58. paragrafında yer alan bilgiye göre, Türkiye "anayasal sebepler ileri sürerek böyle bir taahhütte bulunamayacağını" BMGS'ne bildirmiştir.

Bu defa Cenevre Konferansı'nda da Anastasiadis'ten böyle bir talebin gelmesini muhtemel görüyorum ve hattâ bekliyorum.

Bilindiği üzere, varılabilecek anlaşma, gereken diğer belgelerin, teknik ve uygulamaya ilişkin hazırlıkların da tamamlanmasından sonra Antlaşma şeklini alacaktır. Onaylanmak üzere TBMM'nin gündemine gelecektir. Antlaşma'yı uygun bulmak veya reddetmek TBMM'nin iradesine bağlıdır. Bu sebeple Cenevre'de Konferans'a katılacak heyetimizin böyle bir ihtimali şimdiden dikkate almasında fayda vardır.

Cenevre Sürecinde Hazırlanacak Belge Nedir?

Cenevre'deki kısa sürede referanduma sunulabilecek bir anlaşma taslağı üretecek değildir. Hem iki lider arasındaki 9 - 11 Ocak 2017 toplantılarında, hem 12 Ocak'ta açılacak Konferans'ta her konuda anlaşmaya varılabilirse, ortaya, çözümün temel ilkelerini ve federal devletin ana yapısına dair temel hükümleri ihtiva eden bir belge çıkacaktır. Bu belgeyi bir bal peteğine benzetmek mümkündür. Konferans'tan sonra oluşturulacak çeşitli

komitelerde federal devletin ve federe devletlerin anayasaları, anlaşmanın uygulanmasına ilişkin çok sayıda belge ve nihai antlaşma veya antlaşmaların metinleri hazırlanacaktır. 1960 Antlaşmaları sırasında da böyle olmuştur. Çözümün temel yapısına ilişkin belge ve Garanti ve İttifak Antlaşmalarının taslakları üç garantör Devletin Başbakanları Adnan Menderes, Konstantinos Karamanlis ve Harold Macmillan ile iki toplumun liderleri Dr. Fazıl Küçük ve Arşövek Makarios tarafından 19 Şubat 1959 tarihinde Londra'da parafe edilmişlerdir. Devletin anayasasının ve İngiliz üslerine ilişkin Tesis Antlaşması'nın ve diğer belgelerin hazırlanması 1 Temmuz 1960 tarihinde tamamlanmış ve Antlaşmalar 16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da imzalanmıştır.

Çözüm Ada'ya Barış ve Huzur getirecek mi? Cevabım "Hayır"!

Gelecek hafta Cenevre'de yapılacak Kıbrıs'taki iki taraf görüşmelerinde ve toplanacak Kıbrıs Konferansı'nda anlaşma ortaya çıkar ve çok geçmeden Antlaşma imza edilir ve ilgili tarafların Yasama Organları tarafından onaylanması uygun görülerek yürürlüğe girerse, çözümü sağlayan Kıbrıs'taki iki tarafın Liderleri Mustafa Akıncı ve Nicos Anastasiadis'in Nobel Barış Ödülü için aday gösterilmelerine kesin gözüyle bakmaktayım.

Çünkü KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Akıncı'nın ve görüşmecisi heyetinin 20 aydır yürüttükleri müzakere sürecinde çözüm hedefine odaklanmış olarak var güçleriyle çalıştıklarını verilen demeçler, yapılan açıklamalar, BMGS'nin, ABD ve AB yetkililerinin övgü dolu sözleri vasıtasıyla izlemekteyim.

Bununla beraber, çözümü sağlayan Liderler Nobel Barış Ödülüne aday gösterilseler ve Ödülü kazansalar, yarım asırdan fazla bir zamandır çözülememiş olan soruna getirilen çözüm Ada'ya kalıcı barış getirecek midir? Bundan hiç emin değilim. Hattâ Kıbrıs sorunu gibi, çok çeşitli etkenlerle ortaya çıkmış olan karmaşık bir sorun hakkında ileriye dönük bir öngöründe bulunmanın kaçınılmaz risklerini de göze alarak, bulunacak çözüm şeklinin Ada'ya sürekli barış ve istikrar getiremeyeceğini ifade etmek istiyorum.

Çünkü her şeyden önce, sorunu yaratmış olan sebeplerin ortadan kalkmamış olduğunu biliyorum. Müzakerelerin içinde yürütüldüğü çerçevenin, temel alınan parametrelerin, çözümün çeşitli veçheleri hakkında şimdiye kadar üzerinde mutabakata varıldığını medyadan öğrendiğim unsurların Kıbrıs'ta sürekli barış sağlanmasına müsait olmadığını değerlendiriyorum. Yaklaşıldığı söylenen çözümün iç ve dış dengelerinin yokluğunu farkediyorum.

Tarihten Alınacak Dersler

Ayrıca, tarihin akışı içinde ait olduğu sorunlara belirli bir dönemde emperyalist çıkarlar yönünde çözüm getirmiş, fakat çok geçmeden daha büyük ve uzun süreli sorunların, kaosların tohumunu ekmiş anlaşmaların/antlaşmaların varlığını dikkate alıyorum. Günümüzde Orta Doğu'da yaşananlarla ilgili olarak sıkça hatırlanan Sykes - Picot Antlaşması bunlara başlıca misaldir. Bizatihi Kıbrıs konusunun içinde barındırdığı dersleri de hafızamda canlandırıyorum. En önemli ders kaynağı da 1960 Antlaşmaları döneminde yaşanan gelişmelerin, olayların tümüdür.

1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyetinin ve 1959 mutabakatlarına ve 1960 antlaşmalar

sistemine göre Ada'da ortaya çıkan anayasa düzeninin korunması ve yaşatılması o dönemde Türk dış siyasetinin baş öncelikleri arasında yer almıştır.

11 Şubat 1959 tarihinde Zürihte Yunanistan Başbakanı Karamanlis ile Kıbrıs konusunun çözümünün temel esasları üzerinde mutabakat sağlamasından sonra Ankara'ya dönen Başbakan Adnan Menderes 14 Şubat 1959 günü Anadolu Ajansına uzun bir demeç vererek, anlaşmadan duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir. Türk-Yunan ilişkilerinin geleceği bakımından büyük ümitler izhar etmiştir. Anlaşma hakkında da vardığımız bu netice, esas ve ruh itibarıyla haklarımız ve millî menfaatlerimizden bir fedakârlıkta bulunmamakla beraber, diğer tarafın da hak ve menfaatlerine riayet etmeyi kalp huzuru ile karşılayan bir zihniyetin eseri olarak telâkki edilmek icap eder ki, bu takdirde galibiyet veya mağlubiyet her iki taraf için de bahis mevzuu olmamak icap eder şeklinde konuşmuştur.

Dönemin Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu da Londrada Kıbrıs Antlaşmalarının imzalanmasından 4 gün sonra İstanbul'a dönüşünde 23 Şubat 1959 günü şu demeci vermiştir:

Artık Kıbrıs için yeni bir istikbal açılmıştır. İki cemaat gittikçe samimileşecek bir işbirliği ile vahdete doğru giderken (Kıbrıs konusu).....Türkiye ile Yunanistan arasında bir nifak membaı olacak yerde, tam bir teşriki mesainin sembolü olarak her iki memleket arasında her gün biraz daha kuvvetlenmesini temenni eylediğimiz ahengin tarsinine (sağlamlaştırılmasına) yarayan bir hatta (çizgiye) vasil olacaktır.

Türkiyede 27 Mayıs 1960'da meydana gelen gelişmelerden sonra kurulan Orgeneral Cemal Gürsel Başkanlığındaki Millî Birlik Komitesi Hükûmeti de, Menderes Hükûmeti gibi, Londrada mutabık kalınan çözüm şeklinin Kıbrısta kalıcı olacağı; Kıbrıslı soydaşlarımızın geleceklerini teminat altına alacağı ve Türk - Yunan ilişkilerinin daha da kuvvetlenmesine katkıda bulunacağı ümit ve beklentisinde olmuştur. Bu beklenti hükûmet programına yansıtılmıştır.

Devlet Başkanı Orgeneral Gürsel 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran Antlaşmaların imza edilmesi münasebetiyle Cumhurbaşkanı Makarios'a ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük'e gönderdiği tebrik mesajında şu ifadelerle de yer vermiştir:

"Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile mevcut anlaşmaları ve bu dört memleket arasında daha da kuvvetlenecek olan sıkı dostluk ve müspet işbirliği sayesinde Kıbrıslıların refah ve hayat seviyelerini süratle arttırabilmek için geniş imkânlarla sahip olacağına ve her bakımdan parlak bir istikbale namzet bulunduğuna kaniim."

Alıntıladığım bu demeçlerdeki geleceğe dönük değerlendirmeler, beklentiler ve temennilerle ortaya çıkan çözüm Kıbrıs'ta devamlı barış sağlayamamıştır. Rumların ve Yunanistan'ın 1960 Antlaşmalarını içlerine sindirememeleri; enosis hedefinden vazgeçmemeleri; Antlaşmalara atılan imzaların daha mürekkebi kurumadan Makarios'un kurulan anayasa düzenini değiştirme teşebbüslerinde bulunması sonucunda Ada barut fıçısı haline gelmiştir. Antlaşmaların imza edildiği tarihten sadece 3 yıl 4 ay sonra da Rumların Kıbrıslı Türkleri silâhla sindirme ve yok etme plânlarını uygulamaya başlamalarıyla da Kıbrıs uluslararası bir sorun olarak tam 53 yıl önce bugünlerde BM

Güvenlik Konseyi'nin gündemine girmiştir. Merhum Cemal Gürsel'in "Kıbrıslıların namzet olduklarını" öngördüğü "parlak" istikbal Kıbrıs Türk halkı için karanlık günler getirmiştir.

Kıbrıs Sorunu Yaratan Sebepler Ortadan Kalkmış Değildir

Bir sorunun çözümünün, hem sorunun taraflarına kalıcı barış getirebilmesinin, hem ilgili bölgenin barış ve istikrarına katkıda bulunabilmesinin birinci şartı sorunu yaratan sebeplerin ortadan kalkmış; sorunun cereyan ettiği coğrafyadaki gerçeklerin dikkate alınmış olması gerekir.

Enosis - Güvensizlik

Kıbrıs meselesinin ortaya çıkmasının temel sebebi, Rumların ve Yunanistan'ın Ada'yı Yunanistan ile birleştirme, yani "enosis" i gerçekleştirme tarihî emeli ve hedefi doğrultusunda siyasî ve askerî teşebbüste bulunmalarıdır. Meselenin 54 yıldır çözülmeden kalmasının ana nedeni de, enosis teşebbüslerinin yol açtığı çok boyutlu gelişmelerin hem Kıbrıs'taki ırk, din, dil ve kültür bakımından birbirinden farklı iki halk, hem de Türkiye ile Yunanistan arasında derin güvensizlik uçurumları meydana getirmiş olmasıdır.

Kıbrıs Üzerinde Güçler Arası Rekabet

Kıbrıs sorununu yaratan etkenlerden biri de, Ada'nın küresel ve bölgesel büyük güçler arasındaki rekabetin ve menfaat çatışmasının cereyan ettiği bölgelerin birinin ve hattâ zamanımızda birincisinin en stratejik noktasında yer alıyor olmasıdır. Bu olgu aynı zamanda çözümsüzlüğün de bir diğer sebebini oluşturmaktadır.

Enosis Silinmedi

Rumlar ve Yunanistan "enosis", yani bir Rum/Yunan adası telâkki ettikleri Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması, Yunanistan ile bütünleşmesi ülküsünden vazgeçmiş değillerdir. Rum tarafının Meclisi'nin 1967'de kabul ettiği "enosis" kararı hâlâ geçerliğini muhafaza etmektedir.

"Enosis" hedefine kuvvet, şiddet kullanarak erişemeyeceklerini idrak etmiş gibi görünen Rum - Yunan ittifakı, 1993'den itibaren "enosis" i, Türkiye'nin içinde yer almadığı AB bünyesinde, Kıbrıslı Türklerin sakat federal bir düzen içinde sözde "Kıbrıs Cumhuriyeti'ne" yamanması suretiyle gerçekleştirmeğe çalışmaktadırlar.

Hatırlanacağı üzere, Yunanistan'ın eski Başbakanı Simitis, sözde "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" 16 Nisan 2003 günü Atina'da toplanan AB Zirvesinde Katılım Antlaşması'nı imza etmesinden birkaç gün sonra GKRY'ni ziyaret etmiş ve orada yaptığı konuşmada "enosis'in gerçekleştiğini" söylemiştir.

Günümüzde de Rum lider Anastasiadis ve Yunan yetkililer her fırsatta "Kıbrıs helenizminden", "helenizmin ortak çıkarlarından ve hedeflerinden" söz etmektedirler.

Akıncı "Anavatan - Yavru Vatan" Söylemini Sorguluyor

Bunlara karşılık, KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Mustafa Akıncı, göreve seçildikten sonra

verdiği ilk demeçte "anavatan - yavru vatan" söylemini sorgulamış ve karşı çıkmıştır. Sayın Akıncı'nın bu tutumumu Rumların "enosis" hedefinden vazgeçmesini ve Ada'da barış ortamının yaratılmasını sağlayabilecek midir?

Güvensizlik Ortamı Devam Ediyor

Ada'da iki toplum arasındaki karşılıklı güvensizlik ortamı devam etmektedir. Bu olguya BMGS çeşitli raporlarında işaret etmiş bulunmaktadır (Kasım 1992, Nisan 2003, Mayıs 2004, Mayıs 2005).

BMGS 22 Haziran 1993 tarihli Raporunda da Rumların ve Rum siyaset kurumunun büyük kesiminin Kıbrıslı Türklere karşı olan davranışlarını "paranoya" olarak nitelemiştir.

Ada'daki, Güvensizlik ortamının vurgulandığı 2005 yılından bu yana Kıbrıs Türk halkının Rum halkına ve siyasetçilerine güven duymasını sağlayacak somut ne gelişme olmuştur?

BMGS 24 Kasım 2010 tarihli (S/2010/603) raporunda, kamuoyu yoklamalarının, her iki tarafın da çözüme ulaşılsa bile diğer tarafın anlaşmaya uyacağı konusunda güvensizlik beslediğini ortaya koyduğunu açıklamıştır.

Günümüzde de Rumların güvenilir bir ortak olmadıklarının çeşitli belirtileri vardır. Bu belirtileri KKTC'de yaşayan soydaşlarımız günlük hayatlarında fark edebilmektedirler. Dışa yansıyan belirtiler de çoktur.

Müzakere sürecinde Sayın Akıncı'nın dile getirmiş olduğu bir yakınma bu çerçevede belirgin bir örnektir. BMGS Ban Ki-moon'un 25 Eylül 2016 günü New York'da iki liderle yaptığı üçlü görüşme çözüm yolunda hayal kırıklığı ile sona ermiştir. Akıncı bu görüşme ile ilgili olarak daha sonra yaptığı açıklamada "BMGS ile görüşmek için New York'a gitmeden önce BMGS'ne verecekleri ortak mesaj konusunda Rum lider ile anlaşmış olduklarını; ancak Anastasiadis'in Rum Ulusal Konseyin etkisi altında kalarak ya da red cephesinin şamatasından çekinerek vardıkları mutabakattan sonunda geri adım attığını" söylemiştir.

Şayet Akıncı, Rum liderin verdiği bir sözden ertesi gün vazgeçmesinden şikâyet edebiliyorsa, o zaman Rum tarafının yapacağı anlaşmadan rücu etmeyeceğinden nasıl emin olabiliriz? Halen birçok boşlukları, çatlakları, sakatlıkları olan bir temelde Rumlarla anlaşma yapılması için KKTC halkını yönlendirmek ve onları çözümün sağlayacağı faydalara inandırmaya gayret etmek sakıncalı değil midir?

KKTC tarafı Rum tarafının görüşmelerde BM'nin uyguladığı medya karartmasına rağmen basına bilgi sızdırdıklarını bildiği için, toprak konusunun Kıbrıs dışında kamuoylarından uzak bir yerde ele alınmasını istememiş miydi? Bu istek Rum tarafına olan güvensizliğinden kaynaklanmıyor muydu? Rum tarafının güvenilir olmadığını bile bile onlarla çözüm anlaşması yapmaya çalışmak doğru mudur?

Yine KKTC Cumhurbaşkanı'nın ikinci Mont Pelerin görüşmelerinden sonra tutumu ve anlayışı hakkında dile getirdiği "Mont Pelerin'deki tikanıklık, Rum tarafının toprağı maalesef neredeyse haritasıyla beraber, her şeyi ile birlikte bitirelim, bitirirken biz Rum tarafı olarak alacağımızı alalım ama Kıbrıslı Türklerin çok önemsedığı siyasi eşitlikle ilgili önemli bazı unsurları dönüşümlü başkanlık gibi ya da yönetimde kararlara etkin katılım

gibi hususları varsın bekletelim anlayışından kaynaklanmıştır" şeklindeki sözleri ne ifade ediyor? Rumlara güvenilmesi gerektiğini mi yoksa Rumlara güvenilemeyeceğini mi telkin ediyor?

Sayın Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın gerçeği ortaya koyan "aylardır, yıllardır Kıbrıs için görüşme yapılıyor; sürekli oyalamayla geçiyor; Rumların taktiği bu; 'Hep bize verin' diyorlar. Kıbrıs'ı tamamen almak istiyorlar; hedefleri bu" sözleri Rum tarafıyla yapılacak anlaşmanın yakın geleceği hakkında hangi işaretleri, hangi uyarıları taşıyor?

Günümüzde de ırkçılığın, ırkçı şiddetin, yabancı düşmanlığının, islamofobi'nin özellikle Avrupa'da yükselişte olduğu gözden ırak tutulmamalıdır. Bu yükseliş eğilimi GKRY'de de görülmektedir. ELAM örgütü buna örnektir. Siyasî parti haline dönüşmüş ve GKRY Meclisine girmiştir.

Diğer taraftan, Rumların Kıbrıs adasının civarındaki denizaltı doğalgaz yataklarının Kıbrıslı Türklerle ortak kullanımı ve bu yolda Türkiye ile işbirliği yapılması konusunda Türklerin gelecek için kendilerine güven duymasını yardımcı olacak herhangi bir iyi niyetli tutum göstermemiş oldukları da vakiadır.

Yine aynı şekilde, Türkiye'nin İsrail, Mısır ve Rusya ile ilişkilerinin bozulması üzerine GKRY'nin ve Yunanistan'ın "düşmanımın düşmanı benim dostumdur" zihniyetiyle Türkiye'nin anılan 3 Devlet ile olan ilişkilerindeki arızaları, sıkıntıları istismar etmek için harcamış oldukları aktif çabaları da görmüş bulunuyoruz. Oysa Türkiye, Yunanistan'ın ve GKRY'nin içine düştüğü feci ekonomik ve malî buhranlardan onlar aleyhine yararlanma cihetine gitmiş değildir.

Güçler Arası Rekabet Devam Ediyor

Bugün Kıbrıs konusuyla ilgilenen aktörler, Kıbrıs sorununun çözüme kavuşmasının sorunlarla dolu günümüzde çözüme odaklanmış diplomasinin sonunda başarılı olabildiğini; bunun da diğer uzun süreli uluslararası meselelerin halli yönündeki gayretler için yol gösterici ve teşvik edici etkiler yapacağını söylemektedirler. Bu çerçevede özellikle Doğu Akdeniz'deki, Orta Doğu'daki diğer sorunların çözüm çabaları üzerindeki olumlu tesirlerden söz etmektedirler.

Hâlbuki Kıbrıs odaklı cereyan eden küresel ve bölgesel güçler arası rekabet ve çatışma riskleri günümüzde sona ermiş değildir. Aksine yükseliş vardır. 1974'den bu yana 43 yıldır Kıbrıs adasında - BMGS'nin de raporlarında not ettiği - bir istikrarlı sükûnet ortamı yaşanırken, Kıbrıs sorununun çözümü için gösterilen acelelik bunun göstergesidir.

Orta Doğudaki Durum, Filistin Sorunu ve Keşmir Sorunu BM Güvenlik Konseyinin gündemine 1947 ve 1948 yıllarında girmişlerdir. Yani Kıbrıs konusundan daha eski sorunlardır. Kanaatime göre, özellikle Orta Doğu ve Filistin sorunları kalıcı biçimde halledilmeden, küresel ve bölgesel güçler arasındaki petrol ve doğal gaz yataklarına yakın olma ve oralara erişme isteğinden kaynaklanan rekabet azalmadan, Kıbrıs adası rahat bırakılmayacaktır. Tabii rahat bırakılmamasının başka stratejik sebepleri de vardır. Bu sebeplerle de Kıbrıs sorununa bulunabilecek çözümler uzun ömürlü olmayacaktır.

KKTC Cumhurbaşkanı Akıncı bilhassa Türkiye'de yaptığı konuşmalarda vurgulamaları büyük ağırlıkla çözümün nimetleri üzerinde yapmaktadır. Çözümün Kıbrıs Türk halkına ve Türkiye'ye ve geniş plânda bölgeye olacak getirilerinden tekrar tekrar söz etmektedir. Çözüm halinde, İsrail açıklarındakiler de dâhil, Doğu Akdeniz'deki doğal gaz kaynaklarını Rumlarla birlikte değerlendirme ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya sevk etme olanağına sahip olunacağını söylemektedir.

Bu umut dolu sözlerin gerçekleşmesi elbette ki temenni edilir. Bununla beraber çözümün nimetlerinin ortaya çıkabilmesi için çözümüm Ada'da istikrarlı barış ortamı sağlaması ve kalıcı olması gerekir. Kıbrıs adasını çevreleyen şartlar henüz buna müsait görünmemektedir.

Çelişki

Diğer taraftan, bazı sorularla özellikle Türkiye bakımından kendini gösteren tarihî bir çelişkiye işaret etmekte fayda görüyorum.

Ortaya çıkarılmasına çalışılan çözüm şekli, bizimle olan münasebetlerindeki samimiyetleri, güvenilirlikleri ülkemizde son yıllarda Devlet Adamlarımız tarafından sorgulanan ABD ve AB'nin önemli katkılarının eseri olmayacak mıdır? Bu çözümün belirmekte olan eşkâlinde emperyalist izler yok mudur? Kıbrıs Türk tarafının ve Türkiye'nin 2003'den itibaren kabullendiği ve muhtemel çözüm için de temel alınan BM parametreleri büyük ölçüde "dünyadan büyük olmadıkları halde dünyadan büyükmüş" gibi hareket eden BM Güvenlik Konseyi'nin 5 Daimî üyesinin parmak izlerini taşıyorlar mı?

Türk Kamuoyunun Müzakerelerden Yeterli ve Doğru Bilgisi Olmamıştır

Müzakere sürecine BM tarafından getirilen medya karartması sebebiyle Türk kamuoyuna yetkililer tarafından sadece üstü kapalı denebilecek bilgiler verilmiştir. Muhtemel bir anlaşma halinde referandumda iradesini sandığa yansıtabilecek olan KKTC halkı doğrudan kendi geleceklerini ilgilendiren görüşmelerin seyri hakkındaki bilgileri daha çok Rum kaynaklarından alabilmişlerdir. KKTC halkı, görüşmelerin kendileri için sakıncalı bazı gerçeklerini, Rum lider Anastasiadis'in veya sözcülerinin müzakere sürecinin akışı içinde Rum tarafının kendi çıkarları doğrultusunda elde ettikleri sonuçlarla övünen demeçleri hakkında önce Rum basınında çıkan sonra Türk basınına yansıyan haberlerden öğrenebilmişlerdir. KKTC'deki bu duruma ilişkin gözüme çarpan tablo şöyledir:

Halkın bir kesimi, Kıbrıs sorununa ilişkin diplomasinin dilinden anlayabilen ve nasıl bir çözüme doğru sürüklenildiğini görebilen gazetecilerin, siyasetçilerin, aydınların, yorumlarından; STK'ların açıklamalarından edindikleri bilgi ve kanaatlerle "millî davanın" ve KKTC'nin geleceği açısından kaygı içinde bulunmaktadır.

Halkın diğerk kesimi ise, sadece çözüm hedefine odaklanmış bulunmaktadır. Bu kesim, Sayın Akıncı'nın KKTC halkına çözüm yoluyla AB içinde parlak bir istikbal vadeden demeçleriyle yetinmektedirler. Kendilerini nasıl bir çözüm şekli içinde bulacaklarının ayrıntılarıyla pek ilgilenmeden, bir an önce çözüm için "evet" oyu kullanacakları referandum gününün gelmesini bekler gibi görünmektedirler.

Türkiye'de ise halk, ülkemizin içinde bulunduğu ve Sayın Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "Türkiye son 3 yıldır adeta bir ateş çemberinden geçiyor. Bu mücadelenin adını doğru koymak lâzım. Yeni bir kurtuluş savaşı veriyoruz" sözleriyle betimlediği durumdaki günlük vahim gelişmelere kaygı ile odaklanmış bulunmaktadır. Cenevre Konferansı'na az bir süre kalmış olmasına rağmen Kıbrıs konusu medyada alt sıralarda bile zor yer bulmaktadır.

Bir taraftan da acele çözüm için KKTC'de ve Türkiye'de toplum mühendisliğinin Kıbrıs konusunda ustaca uyguladığı bir algı operasyonun cereyan ettiği izlenimi altındayım.

Bu çok sakıncalı, hattâ tehlikeli bir durumdur. KKTC'de çözüm için "evet" oyu kullanmağa sabırsızlanan soydaşlarımız, çözümden umduklarını değil de, kendilerini beklemedikleri şekil ve ölçüde, çözüm sonrasının günlük büyük sıkıntılarının içinde, yer değiştirmenin ve mülkiyet sorununun ağır külfetlerinin altında bulurlarsa, bunun Ada'da kurulması arzulanan huzur ve barış için başlı başına bir tehdit oluşturabileceği şimdiden dikkate alınmalıdır.

Türk Kamuoyu Çözüm Hakkında Doğru Bilgilendirilmemektedir

Çözümle birlikte Ada'ya barış gelmesi isteniyorsa, çözüm şeklinin kaba bir resminin gerçekçi biçimde kamuoyuna yansıtılması gerektiği düşüncesindeyim. Böylece KKTC ve Türkiye kamuoyu çözümden yana iseler nasıl bir çözüme doğru gidildiğini bilerek, önlerindeki çözüm şeklinin taşıdığı riskleri görerek ve bu riskleri almayı önceden kabullenerek çözüm için kendilerini hazırlarlar.

Oysa, KKTC Cumhurbaşkanlığı sürekli olarak Kıbrıs sorununda ortaya çıkacak çözüm şekliyle birlikte KKTC halkının parlak bir geleceğe sahip olacağına dair umut yaratan açıklamalar yapmaktadır. Çözümle birlikte, örneğin, KKTC'nin varlığının sona ereceği gibi gerçekler henüz halkın önünde telâffuz edilmemektedir. Aksine Sayın Akıncı yaptığı son bir konuşmada "şayet Rum tarafı onurlu bir çözüme yanaşırsa böyle bir çözümde KKTC olarak eşit iki kurucu devletten biri olarak yerimizi alırız" demiştir.

Sayın Akıncı 21-25 Aralık Mücadele ve Şehitler Haftası dolayısıyla Lefkoşa Şehitler Anıtında düzenlene anma töreninde şeref defterine şunları yazmıştır: " Bu topraklarda genç kuşaklar için barış, huzur, eşitlik, güvenlik ve refah içinde yaşanacak güzel bir gelecek kurmak istiyoruz. Böylesi bir gelecek ancak, sizlerin (şehitlerin) yaratmış olduğu zemin üzerinde inşa edilebilecektir."

Aziz şehitlerimizin yarattığı zemin bellidir. Bu zemin, "enosis" önlenerek Ada'da 1974'de ortaya çıkarılan üzerinde sırf Türklerin yaşadığı hudutları çizilmiş bir vatandır. Kıbrıs Türk halkının kendi iradesiyle kurduğu bağımsız ve egemen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'dir. Bu zemin muhafaza edilerek ancak konfederasyon şeklinde bir çözüm sağlanabilir. Oysa

üzerinde müzakere edilen çözüm şekline ulaşıldığı takdirde şehitlerimizin emaneti olan zemin çökecektir. İki kesimli coğrafya aşınacak, zamanla yok olacaktır.

Çözüm Olunca KKTC'nin Bağımsız Devlet Olarak Varlığı Sona Erecektir

Ortaya çıkarılmasına çalışılan çözüm hakkında iradesini belli etmek üzere yakında referandum sandığına gitmesi muhtemel olan Kıbrıs Türk halkının her şeyden önce, çözüm halinde KKTC'nin varlığının sona ereceği gerçeğini bilmesi gerektiğini önemsiyorum.

Neden gerçek böyledir? Çünkü önümüzdeki muhtemel çözüm için kullanılan çerçeve ve çözümün üzerine bina edildiği parametreler KKTC'nin varlığını idame ettirmesine izin vermemektedir. Ne de çözüm çerçevesinde gerçek anlamında "kurucu ortaklık" ortaya çıkacaktır.

Oysa sadece Rumlardan oluşan ve 1960 Anayasası'na aykırı şekilde tamamen Rumlardan müteşekkil bir heyet tarafından yönetilen "Kıbrıs Cumhuriyeti" yeni bir anayasa ile yoluna devam edecektir. Kıbrıs Türk Toplumunu bu devlete federal bir anayasa ile yamanacaktır. Federe birim halini alacaktır. Kıbrıs Türk Federe Devleti veya Eyaleti olacaktır.

KKTC halkının yeniden bilgi ve dikkatine sunulmasında fayda vardır: Kıbrıs sorunun çözümüne ilişkin parametreler BM zemininde oluşmuş bulunmaktadır. Bu parametrelerin kaynağı, BM Güvenlik Konseyi'nin 4 Mart 1964 tarihli ve 186 sayılı Kararıdır. Bu Kararda ifadesini bulan Kıbrıs Hükûmeti kavramıdır. Anılan Karar, 1960 Antlaşmalarının da teminat altına aldığı anayasa düzeni Rumların kendisi tarafından bozulmuş ve böylece ortadan kalkmış olan 1960 "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" yasal varlığını sürdürdüğünü varsaymıştır. Anılan Karar, ayrıca, Anayasa'ya aykırı olarak sadece Rumlardan oluşan bir hükûmetin "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" Kıbrıslı Türkleri de temsil eden meşru hükûmeti olduğu varsayımına dayandırılmıştır.

Bu yüzden, Türkiye ve KKTC, BM Güvenlik Konseyinin içinde Kıbrıs Hükûmeti kavramının yer aldığı bütün kararlarına karşı çıkagelmiştir. Türkiye Kıbrıs konusunun BM Güvenlik Konseyi'nin gündemine girdiği 1963 Aralık ayından sonra ilk defa olarak 1 Ocak 2009 - 31 Aralık 2010 devresinde BM Güvenlik Konseyinde üyelik yapmıştır. Böylece, Kıbrıs sorununun tarihinde ilk defa olarak o dönemde Kıbrıs'a ilişkin bir karar tasarısı üzerindeki oylamaya katılmıştır. Kıbrıstaki Barış Gücünün görev süresinin uzatılmasına ilişkin karara tasarısı üzerinde 29 Mayıs 2009 günü Güvenlik Konseyinde cereyan eden oylamada, Türkiye Daimî Temsilcisi Büyükelçi Baki İlkin - karar tasarısında sözde Kıbrıs Hükûmeti kavramı yer aldığı gerekçesiyle - "hayır" oyu kullanmıştır. Konseyin diğer 14 üyesi "evet" oyu vermişlerdir. Türkiye karar tasarısına red oyu kullanmakla ilkelere dayalı geleneksel tutumumuza uygun hareket etmiştir. Türkiye Konseyde 14 Aralık 2009 ve 15 Haziran 2010 tarihlerinde de benzer içerikli karar tasarılarına aynı mülâhaza ve gerekçelerle olumsuz oy vermiştir.

BM Güvenlik Konseyi'nin BMGS'ne Kıbrıs konusunda iyi niyet (good offices) görevi BM'nin

resmî kaynaklarında şu şekilde tarif edilmiştir: (8 Mart 1990 tarihli ve S/21183 sayılı raporunun 11 inci paragrafı)

*[] Konseyi BMGS'nin Kıbrıs hakkındaki iyi niyet görevine ilişkin talimatı düzenlerken iki toplumdan oluşan bir (one) Kıbrıs Devletinin mevcudiyetine dayalı çözüm öngörmüştür.

(* [] drawing up its mandate for the Secretary-Generals good offices on Cyprus, the Security Council had thus posited a solution based on the existence of one State of Cyprus comprising two communities.)

Görüleceği üzere bir Kıbrıs Devleti ibaresinde baş harfler büyük harfle yazılmıştır. Bir Kıbrıs Devleti kavramıyla kastedilen iki toplumlu 1960 Kıbrıs Cumhuriyetidir.

Yine BM'nin resmî kaynaklarında şu hususlar yer almaktadır (BMGS'nin aynı raporunun 12 inci paragrafı):

*[] niyet görevinin ifasında güdülen hedef, Kıbrıs Devleti için, Kıbrıs'taki iki toplum arasındaki ilişkileri federal, iki toplumlu ve iki kesimli temel üzerinde düzenleyecek yeni bir anayasadır. Bu çalışmaya her toplum eşit düzeyde katılacaktır...

(* [] objective of the exercise of good offices is a new constitution for the State of Cyprus that would regulate the relations between the two communities in Cyprus on a federal, bi-communal and bi-zonal basis. In this effort each community would participate on an equal footing....)

Görüleceği üzere, BM Güvenlik Konseyi'nin kaynaklarında, BMGS'nin iyi niyet görevi, tek bir Kıbrıs Devleti'nin mevcut olduğu; Güvenlik Konseyi'nin BMGS'ne iki toplumdan oluşan bu Kıbrıs Devletine dayalı bir çözüm aranması için görev verdiği; BMGS'nin iyi niyet görevini ifa ederken, var olan bu Kıbrıs Devleti için iki toplum arasındaki ilişkileri federal, iki toplumlu ve iki kesimli temel üzerinde düzenleyecek yeni bir anayasa yapma hedefini gütmesi gerektiği" anlayışıyla tarif edilmiş bulunmaktadır.

Bu anlayış ve tarif, BMGS'nin iyi niyet görevi çerçevesinde yürütülen müzakerelerin temel hedefinin "Kıbrıs Cumhuriyeti'ni" ortadan kaldırarak yeni bir Devlet kurmak değil, "Kıbrıs

Cumhuriyeti" için "iki toplumlu, iki kesimli federal" düzen öngören "yeni bir anayasa" yapmak olduğunu ortaya koymaktadır.

Hâlbuki KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Akıncı 30 Aralık'ta vatandaşlarına yayınladığı Yeni Yıl mesajında "... tüm politik isteklilik ve kararlılığımızla mutabık kalınan parametreler çerçevesinde iki kesimli, iki toplumlu, iki kurucu devletin siyasi eşitliğine dayalı federal birleşik yeni bir Kıbrıs oluşturmak için Cenevreye gideceğiz" demiştir.

Yani, "yeni bir Kıbrıs Devleti oluşturma" hedefinden bahsetmiştir. Oysa sözünü ettiği "mutabık kalınan parametreler" 1960 "Kıbrıs Cumhuriyeti'nin" federal düzende "yeniden birleşmesinden" başka bir çözüme elvermemektedir.

Müzakerelerin Çerçevesi "Kurucu Ortaklık" Öngörmemektedir

Aynı mesajında Sayın Akıncı çözüm çerçevesinde "iki kurucu devlet" kavramına yer vermiştir.

Oysa kamuoyunun öğrenmesinde fayda vardır: BM parametreleri ve bu parametrelere dayalı 11 Şubat 2014 tarihli Müzakere Çerçeve Belgesi, "kurucu" kavramını içeriyor değildir. Yukarıda alıntıladığım BM belgeleri ve Müzakere Çerçeve Belgesi "var olan Kıbrıs Devleti" yani, sözde "Kıbrıs Cumhuriyeti" için yapılacak yeni federal anayasa ile iki federe birim, yani, federe devlet veya eyalet oluşturulmasını öngörmektedir. Müzakere Çerçeve Belgesi'nde kullanılan ve Türkçe'de yerine göre "devlet", yerine göre "eyalet" anlamına gelen İngilizce "state" kelimesinin karşılığı olarak Türk tarafının "devlet" kelimesini tercih etmesi, bu gerçeği değiştirmemektedir.

Öte yandan, Türkçe "kurucu" kelimesinin İngilizcedeki tam karşılığı "founding" dir. Yerine göre de "founder". "Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurucusu Mustafa Kemal Atatürk" sözünü İngilizceye çevirdiğimiz zaman "kurucu" kelimesi için "founder" kelimesini kullanıyoruz. "Türkiye BM'nin kurucu üyesidir" sözünde de "kurucu karşılığı olarak İngilizce "founding" kullanılıyor. "Kurucu devlet/eyalet" deyimi için de "founding state" deniliyor.

Türk tarafının çözüm çerçevesinde tercih ettiği statü "kurucu" olmasına rağmen, bu tercih çerçevenin İngilizce metnine yansıtılamamıştır. Çözümün çerçevesini teşkil eden 11 Şubat 2014 tarihli Ortak Bildiri'de "founding" değil, maalesef "constituent" yani "oluşturucu" kelimesi yer almaktadır. Bunun sebebi de aslında yukarıda belgelerden alıntı yaparak zikrettiğim BM parametrelerinden kaynaklanmaktadır. "Oluşturucu" ile "kurucu" arasında anlam ve statü farkı olduğu açıktır.

KKTC kamuoyu peşinen bilmelidir ki, şimdiki çerçevesinde yürütülen müzakereler sonucunda anlaşmaya varılırsa ortaya ne iki devlet, ne de Kıbrıs Türk tarafı için kuruculuk statüsü çıkacaktır.

İngilizce hazırlanmış olan Eroğlu - Anastasiadis Çerçeve Belgesi'nde geçen "Constituent State" kavramı Türkçeye "Kurucu Devlet" olarak tercüme edilmek suretiyle, dilim varmıyor ama, bilerek veya bilmeyerek, Türk kamuoyuna yönelik bir aldatmaca yapılmaktadır. Doğrusu "oluşturucu eyalettir".

Türk yetkililerin Türk kamuoyuna yönelik demeçlerinde "kurucu devlet" kavramını kullanırken, İngilizce demeçlerinde "founding state" değil çerçeve belgesinde geçen "constituent state" deyimini kullandıkları izlenimi altındayım. Bunun böyle olduğuna TV'deki bir canlı yayında tanıklık etmiş bulunuyorum.

Anastasiadis müzakereler için hazırlanan çerçeve belgesinde "founding" değil "constituent" kavramının kullanılmış olmasına, belgenin açıklandığı günlerde Rum kamuoyunun dikkatini çekmiş ve bunun kendi çıkarlarına uygun olduğunu övünerek izah etmiştir. Anastasiadis 1 Ocak'ta verdiği bir mülâkatta da "federasyonun önceden var olan değil federal anayasa ile oluşturulacak eyaletlerden müteşekkil olacağını" yeniden ifade etmiştir.

Türkiye Cenevre Konferansı'nda Hazırlanmakta Olan Çözümün Ada'ya Barış Getirmeyeceği İhtimalini Dikkate Almalıdır

Kıbrıs adasında 43 yıldan buyana istikrarlı bir sükûnet ortamı hüküm sürmektedir. Bu durum 1974 Barış Harekâtımızın eseridir. Şetlerimizin ve gazilerimizin sayesinde olmuştur. Bu olguya BMGS de işaret etmiştir. Meselâ, 22 Haziran 1999 tarihli (S/1999/707, para. 6) raporunda uzun zamandan beri devam eden ihtilâfa ve devam eden gerginliklere rağmen son 25 yıldır çatışmaların yeniden başlamamış olması Kıbrıs için bir talihtir değerlendirmesine yer vermiştir. 1999'dan bu yana da Ada'daki sükûnet ortamı bozulmamıştır. Rum - Yunan tarafı Türk silâhlı kuvvetlerinin varlığı sayesinde süreklilik kazanan sükûnet ortamını bozacak teşebbüslere tevessül etme cesaretini kendilerinde bulamamışlardır.

Kıbrıs adasında Ada'da ideal ve gerçekçi şekliyle olmamakla beraber ateşkese dayalı bir kurulu düzen oluşmuş bulunmaktadır. 1974'de sağlanan kuvvet dengesi istikrarlı güvenlik durumu ve sükûnet ortamı yaratmıştır. Bu kurulu düzenin, mevcut kuvvet dengesinin, görüldüğü şekliyle çeşitli kusurları, eksiklikleri, sakatlıkları olan bir çözüm anlaşması sonucunda bozulmasına sebebiyet verilmemelidir.

"Arap Baharı" macerasının yarattığı öforinin çok geçmeden acılara, hüsrana ve hattâ pişmanlıklara yol açmış olmasından da gerekli dersleri çıkarmamız lâzımdır. Bugün "Saddam kalsaydı Irak bu durumlara düşmezdi" diyenlerin sayısı az değildir.

Burada, KKTC'nin Yargıtay ve ayrıca Anayasa Mahkemesi eski Başkanı değerli hukukçu Sayın Taner Erginel'in Kıbrıs müzakere sürecinin mülkiyet konusu çerçevesinde yapmış olduğu değerlendirmenin bir paragrafını alıntılarım istiyorum:

"Mülkiyet sorunu, toplu göç yaşanmış ülkelerin hiçbirinde uygulanmamış ve uygulanması düşünülemeyecek bir şekilde, bireysel yöntemle yani iki halkın bireylerini karşı karşıya getirip kavga ettirerek çözülmeye çalışılmaktadır. Böyle bir uygulamanın gerçekleşmesi halinde, Kıbrıs'ın, demokrasi, barış ve çözüm getirilecek diye iç savaşa sürüklenmiş olan diğer Büyük Orta Doğu Projesi (BOP) ülkelerinden farkı olmayacaktır. Kıbrıs çözümsüz sorunlar ve çatışmalar içine girecek; Libya, Irak, Suriye'ye benzeyecektir."

Yukarıda çeşitli kereler vurguladığım üzere, çözümle birlikte KKTC'nin varlığı sona erecek; oysa "Kıbrıs Cumhuriyeti" yeniden birleşmiş olarak federal bir anayasa ile yoluna devam edecektir. Ortaya yeni bir "Kıbrıs Devleti" çıkmayacaktır. Bunun böyle olduğu, çözümle birlikte BM üyeliği için yeniden bir müracaatta bulunulmayacağından ve AB ile yeni bir Katılım Antlaşması yapılmayacağından da bellidir.

Netice itibarıyla, böyle bir çözüm halinde Kıbrıs Türk halkı kendi devletine, yani KKTC'ne sahip çıkamamış, KKTC'ni yaşatamamış olmanın psikolojik ezikliğini, hattâ boynu büküklüğünü yaşayacaktır. Rum halkı kendi tezlerini hâkim kılmış, kendi devletini yaşatmış olmanın moral üstünlük duygusu içinde olacaktır.

Türk Ulusu esasen tarihinin en zor dönemlerinden birini ve hattâ başlıcasını yaşamaktadır. Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan son bir konuşmasında "Türkiye'nin dize getirilmek istendiğinden" söz etmiştir. Bu çok kritik dönemde Türk Milleti'nin moralinin en yüksek noktada olması lâzımdır. Oysa, böyle bir durumda Kıbrıslı soydaşlarımızı, yavru vatan Kıbrıs'ı, sakat bir çözümle Rum - Yunan ortaklığına teslim etmiş olmanın moral bozukluğunun etkileri Türkiye'de de kendisini hissettirecektir.

Ayrıca, Türkiye henüz AB'ne tam üye kabul edilmeden sağlanacak sakat bir çözüm şekliyle, Kıbrıslı soydaşlarımız federasyona yamanarak AB üyesi statüsü kazanacaklardır. Kıbrıslı soydaşlarımız Rumlarla ve Yunanistan ile birlikte AB statüsü içinde bulunurken Türkiye bu statünün dışında tutulmağa devam edilecektir. Türkiye Kıbrıs'tan uzaklaştırılacak ve soydaşlarımızın bizimle yabancılaştırılması süreci başlayacaktır.

Güvenlik ve garantiler konusunun Türkiye ve KKTC için hayatî önemi bellidir. 1959 - 1960 mutabakatları ve antlaşmalarıyla merhum Adnan Menderes'in Başbakan olduğu dönemde Türkiye'nin Kıbrıs'ta elde ettiği fiilî ve etkin garanti hak ve yetkilerinden Türkiye'nin vazgeçebileceğini, hattâ sulandırılmasına izin verebileceğini düşünmek, tahmin ve tasavvur etmek dahi istemiyorum. Türkiye bu haklarından ve yetkilerinden vazgeçerse korkarım tarih tekerrür etmiş gibi görünecektir.

Osmanlı Devleti en güçlü devrinde 1571'de Kıbrıs'ı egemenliği altına almış, Yıkılma

Devrinde 1878'de Sultan II. Abdülhamit tarafından İngiltere'ye kaptırılmıştır. 1923 Lozan Konferansı'nda İsmet Paşa Kıbrıs Adası'nın Yunanistan'a verilmesi teklif ve teşebbüslerine karşı çıkmış; bunları sonuçsuz bırakmıştır. Antlaşma'nın ilk taslağında Ada'nın kaderinin ileride tayin edilmesinde Türkiye'nin söz sahibi olmasını imkânsız kılan maddeye İsmet Paşa kararlılıkla itiraz etmiş ve maddeyi tadil ettirmiştir. Başbakan merhum Adnan Menderes Türkiye'nin uluslararası siyaset ve diplomaside yıldızının parlak olduğu bir zamanda 1959'da Kıbrıs'ı tekrar Türkiye'nin yetki ve etki alanına dâhil eden; Türk askerinin Ada'da konuşlandırılmasına imkân veren ve böylece Rum - Yunan ortaklığının "enosis" emellerini boşa çıkaran bir anlaşma yapmayı başarmıştır. Yine, Türkiye 1959 - 1960'da elde ettiği hak ve yetkileri, Başbakan merhum Bülent Ecevit ve Başbakan Yardımcısı merhum Necmettin Erbakan zamanında, CHP - MSP koalisyon Hükûmeti zamanında, Yunanistan'ın Ada'da askerî darbe yaparak enosis'i ilân teşebbüsünü önlemek üzere kullanmıştır. Türkiye Kıbrıs Barış Harekâtımızı zaferle sonuçlandırmıştır. Oysa, önümüzde duran çözüm şekli, başta KKTC'nin varlığı ve iki kesimli siyasî coğrafya olmak üzere 1974'ün bütün sonuçlarını fiilen ve hukuken sıfırla çarpacaktır.

Türkiye'nin günümüzdeki hasımları "Türkiye 60 senedir 'millî dava' dediği bir davasına sahip çıkamamıştır; demek ki Türkiye zafiyet içindedir" düşüncesine kapılıp Türkiye'ye yönelik meş'um emellerinde ve plânlarında daha da cesaret bulacaklar, cüretkâr hale geleceklerdir.

Bir önemli sonuç olarak da, önümüzde duran sakat çözüme ulaşıldığı takdirde, Rumların ve Yunanistan'ın Kıbrıs adasını tam bir Yunan adası haline getirme ve Ege'den sonra Kıbrıs'ta da Türkiye'yi güneyden kuşatma azmi daha da güçlenecektir.

Çözüm Olursa Türkiye Ege'deki Adaların Silâhtan Arındırılmasını Yunanistan'dan Talep Etmelidir.

1923 Lozan ve 1947 Paris Antlaşmaları Yunanistan'ın egemenliği altına verilen adalardan belirli bir bölümünün askerden arındırılmış statüde olmasını hükme bağlamıştır. Yunanistan Antlaşmaların bu hükümlerini ihlâl ederek adaları silâhlandırmıştır. Antlaşmaları ihlâl eden bu tutumunun gerekçesi olarak Kıbrıs konusundaki gelişmeleri ileri sürmüştür. Cenevre Konferans sürecinde anlaşmaya varılır ve Antlaşma yapılırsa, Türkiye'nin de takip eden dönemde Yunanistan'dan silâhlandırmış olduğu adaları silâhtan arındırılmasını talep etmesinin ve bunda ısrarlı olmasının gerektiği görüşündeyim.

Cenevre'de Anlaşmaya Varılamazsa Kıbrıs Sorununun Doğal Çözümü Gerçekleştirilmelidir

Temennim, gelişmelerin ve Cenevre Konferansı'nın Kıbrıs adasında gerçek barışı sürekli olarak sağlayacak bir çözümü ortaya çıkarmasıdır. Cenevre konferansında Rum - Yunan ortaklığı çözümsüzlüğü sürdürme taktiklerine başvurursa veya Kıbrıs Türk tarafı ve Türkiye için çözüm çerçevesinde vazgeçilmez nitelikteki unsurlar üzerinde Rum tarafının ve Yunanistan'ın mutabakatı sağlanamazsa, on yıllardır tekrar tekrar sahneye konulan Kıbrıs sorununa çözüm arama oyununda sahne perdesi Türk tarafınca indirilmelidir. Türkiye ve KKTC Kıbrıs sorununun doğal çözümüne doğru kararlılıkla yürümelidirler.

Doğal çözümün temeli 1974 Barış Harekâtımız ile atılmıştır. Bu temel üzerinde Kıbrıs Türk halkının iradesiyle KKTC inşa edilerek doğal çözüm pekiştirilmiştir. Cenevre Konferansı'nda

anlaşma ortaya çıkmadığı takdirde bağımsız ve egemen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Türkiye'ye ilâve olarak Türkiye'nin ve KKTC'nin dostları ve kardeşleri tarafından da diplomatik olarak tanınmasını sağlamak için diplomasi çabalarının döndürülmesine başlanılmalıdır. İleride Rum tarafı da gerçek anlamında iki devletli bir çözüme hazır olduğunu ortaya koyduğu zaman Rumlarla bir konfederasyon kurulmasının koşulları müzakere edilmelidir.

Kıbrıs Türk halkı Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün "*Milletin* bağımsızlığını, *yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır*" sözünün gösterdiği istikametinde hareket etmelidir. KKTC yaşatılmalıdır.

[i] <http://www.turksam.org/tr/makale-detay/1060-eroglu-anastasiadis-ortak-bildirisi-hakkinda-degerlendirme>

About the author:

To cite this article: Tugay ULUÇEVİK. 2025. "KIBRIS'TA ÇÖZÜM MÜ? KALICI BARIŞ MI?." Center For Eurasian Studies (AVİM), Blog No.2017 / 4. January 09. Accessed December 08, 2025. <https://avimbulten.org/Blog/KIBRIS-TA-COZUM-MU-KALICI-BARIS-MI>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır